

नेपालमण्डल पियन, - १

हितोपदेश [ने.सं. (६?)९९]

सम्पादक
ज्वाला स्थापित

पिकाक
नेपालमण्डल घःचाः धुकू
यलध्वाका, यल

नेपालमण्डल पिथना - १

हितोपदेश [ने.सं. (६?)९९]

सम्पादक
ज्वाला स्थापित

पिकाक
नेपालमण्डल घःचाः धुकू
यलध्वाका, यल

ने.सं. १११९ गुंला

सफूया नां - हितोपदेश [(६?)९९]
सम्पादक - ज्वाला स्थापित
पिकाकः - नेपालमण्डल घःचाः धुकू
पिदंगु - १११९

मू - १००१- जक

पिथंगु - ३००

कम्प्युटर सेटिङ्ग - भक्तकृष्ण श्रेष्ठ

थाकूः - हिसि अफसेट प्रिन्टर्स प्रा. लि.
जमल, सेतोदरवार । फोन : २२६४१६

धाय्माःगु खँ

न्त्यथनागु हितोपदेश नेपालभाषाया साहित्यिक ख्यलय् महत्त्वपूर्ण थाय् कयाच्वंगु बाखं सफू खः । संस्कृत भाषायात नेपालभाषां टीका यानाः च्वयातःगु थ्व हितोपदेशया मूल पश्चिम जर्मनीया बर्लिनया नृतत्वशास्त्रीय संग्रहालय लानाच्वंगु दु । थुकिया माइक्रोफिल्म डा. कमलप्रकाश मल्लजु ईस्वी १९७३ या शुरुइ बय्कः बेलायतय् ब्वंभाःबलय् हयादीगु खः । उकियात नेपालभाषा शब्दकोष निर्माण समितिं थःगु शब्दकोष योजनाय् दुध्याकेत फोटोप्रिण्ट दय्कूगु खः । थ्व योजनाय् न्त्यथना फोटोप्रिण्टया अध्ययन जूबले थ्व सफुती च्वयातःगु संवत्या दकलय् न्हापांगु अङ्क ४ ला कि मेगु हे छुं खः धयागु समस्या उत्पन्न जुल । थ्व हे समस्या समाधान यायेत सह प्रा. काशीनाथ तमोटजुं जितः बियादिल, गुगु समस्याया संभावित समाधान जिं नेपालभाषा स्नातकोत्तर च्यागूगु पत्रया पाठचक्रम पूर्वकेत माःगु शोध प्रबन्धय् च्वयाः यानागु जुल ।

थ्व हितोपदेशया फोटोप्रिण्टया आधारय् जिं सफूया आलेखन, सम्पादन, अध्ययन, अनुसन्धान आदि यानागु जुल ।

थ्व सफू संस्कृत मूलपाठ नापं तयाः नेपालभाषां टीका च्वयातःगु खः । तर नेपालभाषां अनुवाद याना तःगु संस्कृतया गथे खः अथे पूर्वक मदु । तस्सकं संक्षेपं जक अनुवाद याना तःगुलिं यानाः बाखं स्पष्ट मजू । उकिं थ्व सफू उबले अनुवाद याम्हेस्यां पूर्ण अध्ययन यानाः पूर्ण अध्ययनया लागि याःगु थें मच्चं, रहरं अथवा समस्या पूर्तिंया लागि जक च्वयातःगु खनेदु ।

थ्व हितोपदेश च्वःम्ह बंगालया पण्डित नारायण खः । थुकिया बाखं द्विधिति दै न्त्यो विष्णु शर्मा च्वःगु पञ्चतन्त्रया सफुती च्वंगु बाखंया आधारय् च्वःगु खः । थुकी भंगः, पक्षि, जनावर व मनू आदियात पात्र दय्काः न्त्याइपुसे च्वंगु नीति बाखं च्वयातःगु दु । थुगु बाखं उगु इलनिसें थौतक नं हरेक भाषा व जातिया मनूतय्त राजनीति व व्यवहारया खँ सयेकेत थुइकेत तस्सकं ज्या लगे जुल ।

पञ्चतन्त्रया महत्त्व थुइका बंगालया पण्डित नारायण थ्वहे पञ्चतन्त्रया लिधंसाय् हितोपदेश धयागु बाखं सफूया रचना यात । थ्व बाखं पण्डित नार

।यणं गुर्जर प्रदेशया मांडलिक राजा धवलचन्द्रया आदेशं च्वःगु खः । छायाःसा थ्व च्वमि थुम्ह राजाया आशय च्वनाच्चम्ह खः । थ्व हितोपदेशया आधार पञ्चतन्त्र जूसां थुकि दुने पण्डित नारायणं भिःच्यापु थःगु मौलिक बाखंयात नं श्रृजना याःगु दु । थुकथं थ्व हितोपदेशया रचना भन् यइपु न्ह्याइपु अपु कथंया जुयाः थ्व हितोपदेशया यक्व भाषां अनुवाद जुल । उक्तं हे थ्व थ्व हितोपदेशयात नेपालभाषां इलय् व्यलय् अनुवाद याःगु जुयाच्चन । उक्तिमध्ये थ्व बलिनय् लानाच्चंगु छगू हितोपदेश खः ।

पण्डित नारायणं च्वःगु हितोपदेशय् प्यबव मित्रलाभ, मित्रभेद, विग्रह व सन्धि दुगुलि थ्व नेपालभाषाया हितोपदेशय् मित्रलाभ खण्ड जक दु । अत्यन्त बांलाक भ्वेतय् ल्हातं च्वयातःगु थ्व उफुती जम्मा १-९६ पौ दु । न्हापांगु पौया बच्चि आखः जक सिद्धु । अथे हे पौ ८, १४, ५८, ७१, ७३ व ७७ या पौ मदु । अले थुकी मदुगुयात ने.सं. ८०९ या हितोपदेश (गुगु आशा सफू कुथिइ दु) पाखें पूतिं यानाः कोष्ठ दुने तया तयागु दु । विवरण प्राप्त मज्जुलिं थ्व मूलया साइज गपायधं धयागु सिद्धमदु । थुकीया छपती खुइवःया बांलाक सफा जुइक ल्हातं च्वयातःगु दु । लिपि तस्सकं सफा स्पष्ट जू । बुद्ध तयाः दयेकाचःगु प्रचलित नेपाललिपि थें च्वं । उक्तिं थुकी च्वंगु लिपि रञ्जना किसिमयागु प्रचलित लिपि धकाः धाय्माल । थज्याःगु लिपि अप्पो यानाः बौद्ध सफू च्वयेबलय् छचलातःगु खनेदु ।

थ्व हितोपदेश बाखनय् भंग, पंक्ति, सिमा, वन्यजन्तु, मनू व जड वस्तुया मानवीय आकार व्यवहारया आरोपण याना न्ह्याइपुक बांलाःगु ढंगं बाखं कनातःगु दु । छगू शिक्षा व उपदेशयात स्पष्ट यायेगु निंतिं बाखंयात आरम्भ यानाः बाखं क्वचाइथें च्वनकि मेगु बाखं नाप स्वानाः लिपाया बाखं न्ह्याकेगु बाखं प्रस्तुति शिल्प तस्सकं अद्भुत व चमत्कारपूर्ण जू । थुकथं थ्व मित्रलाभया ब्व जक दुगु हितोपदेशया दुने मू बाखं हे गुपु दु । मुलपाठय् मदुगु क्वथाचिनय् तयातःगु आशा सफूकुथि (ल्याः नेवाः ७९) या ने.सं. ८०९ या हितोपदेश पाखें जायकागु खः । बाखंया छचों थम्हं मिलेयानाः तयागु खः ।

जिगु थ्व स्नातकोत्तर च्यागूगु पत्रया शोध ग्रन्थ “नेपाल भाषा छगू हितोपदेश व उक्तिया विश्लेषणात्मक अध्ययन” प्रकाशित यायेत नेपाल भाषा केन्द्रीय विभागपाखें स्वीकृति प्राप्त जूगुलिं विभागप्रति आभार व्यक्त याये ।

—ज्वाला स्थापित

बाखंया धलः

१. कोख, कापरे, चरा व छुंया बाखं
२. सुवर्ण कङ्कन व वृद्ध
३. चरा, कोख व धूर्त गिद्धया बाखं
४. कांम्ह गिद्ध, भति व चखुंचाया बाखं
५. सन्यासी व धनिम्ह छुंया बाखं
६. बूढा वानिया व वया व्यभिचारिण मिसाया बाखं
७. व्याघ्रा, मृग, फा व गिद्धया बाखं
८. राजकुमार, छम्ह सुन्दरी युवती व वया पुतामिया बाखं
९. धूर्त जंबुक व कर्पूरतिलक किसिया बाखं

हितोपदेश

(पौ १ ख) ॐ नमः सर्वज्ञाय ।

सिद्धिसाध्यस्थितामस्तु प्रशादार्तस्य धुज्जते
जान्न (विफेनतेशेषुपुत्तुद्धि शशिवद्धिता ।) (१)

श्रुत्वा हितोपदेशयं पाखं संस्कृतोक्तिषु ।
वाचा सर्वत्र (वैचित्यं निस्ति विद्यादवचित ।) (२)

श्री मदभव प्रसादेन सिद्धिसाध्य विधान सम्पन्न जुव थ (जुरो महादेवत्वं
गथिगोधारसा जान्हवी गोज्ञात्वं (३) शिरस वहरपं शोभा याड चोड हन्व
गथिगवधारसा (अर्द्ध चन्द्रन संयुक्त याड शोभा सि) रस (४) थथिगव परमेश्वर
स्यं साधुजनया सिद्धि याक थजुरे ॥२॥

(अजरामरणपत्प्राज्ञा विधामर्थ) (५) (पौ २ क) स्तु चिन्तयेत् ।
गृहित शव केशेषु मृत्युना धर्ममाचरेत ।

ग्वनषु मनुष्यं मर्नषने ज्याथ जुयं शीयं मुमार भा (१) रपं विद्या सेनेस
धम्म यायस चिन्तरपे र्यम्मन चस कारो भारपं मृत्यु जुयमार भारपं धम्म य
(२) यस दान यायस कृति यायस पुण्य यायस चिन्तरपे ॥३॥

भव द्रव्यषु विधैव द्रव्य माहुरनु (३) त्रयं ।
आहार्य त्वादन धत्वादक्षयत्वाच्च सर्व्वदा ॥०॥

समस्त द्रव्यसिन्तं विद्या धाया धन उत्तम (४)
नस्यं मेवन रास्यं छु प्रकारन मोय मफुव अक्ष ॥४॥

भागमयति विधेव नीचगा पि नरं सरित् ।

सम् (५) (पौ २ ख) द्रमिव दुदृशं नुर्प भागेमत परं ॥०॥

विद्या शास्त्रस्य द्वे विद्य प्रति पर्त्तया ।

आहास्यथ वृद्धत्वे द्वितिया (१) प्रीयते सदा ॥५॥

यत्ने वे भाजने लग्न संस्कारो नान्यथा भवेत् ।

कथा छलेन बालानां निनिस्त (२) विह कथ्यते ॥ ॥

गथ्य मउडा भण्डा निष्प्रोजोजन याड खेले मदत अथ्यं शास्त्र मसबम्ह
(३) मनुष्य निष्प्रोजोजन जुर ध्वतेन मुर्खम्ह बारक निस्ति सयके निमिर्त्तिन नाना
कथा संग्रह याड (४) निस्ति जेन ल्हाय ॥६॥

मित्रलाभ सहृदभेदः विग्रहः संधिरेवच ।

पन्त्रतन्त्रात्तधान्यं स्मात्कथादाकृष्ण (५) (पौ ३ क) लिख्यते ॥

मित्रलाभ सहृदभेद विग्रह संधि ध्व आदिन कथनं जेन नाना निस्ति चोस्यं
तया ल्हाय धकं ॥७॥

अस्ति भागीरथीतीरे पातलिपुत्र नामध्ययन्नगरं ॥ ॥

ग्वद्धिन्नं बेलस गङ्गा तिलस पातरिपुत्र (२) नाम नगर छगुरि दब ॥८॥

तत्रत सर्व्व स्वामि गुणोष्यतो सददर्शणो नाम नरपति राखित् (३) ॥

ध्व नगरस समस्त लोकया स्वामि समस्त गुणन सम्पन्न सुदर्शन नाम
राजास्यं राज्य (४) याड बिज्यात ॥९॥

सच भुपतिरेकदा केनापि पथ्यमानं श्लोक द्वयं शुशावक ॥

ध्व राजास्यं (५) (पौ ३ ख) एकत्रं विज्यातडास्यं सुद्धिन्नं नगरवासिन
पदपा श्लोक निपुन तास्यं विज्यात ॥१०॥

अन्यक संशयोद्धेदि प (१) रोक्षाथस्य दर्शक

सर्व्वस्य लोचन शास्त्रं यस्य नास्त्यन्ध नायकशः ॥ ॥

गथ्य धारसा अनेक (२) नाना संशय मोचका व मेवन गाडा छात आदिन
नाना गर्जाता खनकव निति व्यवहार दर्शन या (३) क थथिंग्व शास्त्र धायांख
समस्त लोकया मिखा थ्व शास्त्र मसवम्हं कानव तुल्य धकं ॥ ११॥ (४)

योवन धन समपत्तिः प्रभुतव मविवेकता ॥

एकै कस्वे प्यनथाय किमु यत्र चमुष्टयं ॥

योवन धन सं (५) (पौ ४ क) पद प्रभवत थ्व प्यतां विवेद मदु शास्त्र
मसवया निस्फर छोड व्यर्थ धकं ॥१२॥

इत्याकर्ण्यत्यन पुत्राणा (१) मनघिगतचशास्त्र

नाम नुष्टारेनोन्धिग्न मनोः स राजा चिन्तयामास ॥ ॥

थ्व प्रकारन ग्व (२) छिनं मनुष्यनं पडपा श्लोक तायाव थव पुत्रपनि
शास्त्र मसव भारपं राजास्यं चेत मया (३) धकं चिन्तरपरं ॥१३॥

को र्थ पुत्रेन जातेन यो न विद्वान् धार्मिकः ।

कानेन क्षुषा (४) किंम्वा चक्षुःपीडेज वर्यत्फलं ॥ ॥

राजास्यं गथ्य चितरपर धारसा काय जायरपाव छु कायूर्य प (५) (पौ
४ ख) णिडत मजुरडाव धार्मिक मजुरडास्यं ग्वतोथ्यं धारसा तोर कानमा
मिखपड दयाव छाया मिखा तोकपुस्यं तया थ्यं छतं (१) मखड धकं ॥१४॥

किन्व ॥ -

सजातोयन जातेन जाति वसमन्नति ।

परिवर्त्तनि ससरो मृतःको वा (२) न जायते ॥ ॥

थथे डनकं जायरपरडाव जात जुय धाय मखो थव वंश थल्लहड बिया
मसयकं (३) मनुष्य मात्रनं छो सिय बोय रा जुर परिवर्त संसारस समस्त संसार
जायरपु धाय विद्यावन्तम्ह (४) ॥१५॥

अन्यत्त ॥

गुणिगणमणनारभे न पतति न कठिनी ससमययस्य

तेनान्या यदि सुत्रनि वद वन्ध्या किदृशी (५) (पौ ५ क) वति ॥

बपरन्व ॥

पुण्डातीर्थं कृतं यन तपः ब्वापयतिदुष्कर ।

तस्य पुत्रो भवेत्पुत्रश्च समृद्धो धार्मिक सुधी ॥ ॥ (१)

सुनानं डहथु जन्मस पुण्य तीर्थादि चररपरं ओम्हया वचन थव वसास
वनकं समृद्ध धार्मिक (२) याड पुत्र राय मफो धकं ॥१६॥

तथाचोक्तं

अव्यागमो नितयमरोगीता च

प्रिया च भाय्यां प्रि (३) मवादिनि च ।

वश्यश्च पुत्रा र्थकारी च विद्या

षड्जीवलोकस्य सुखानि तानि ॥ ॥

नीस्ति (४) स ल्हास्यं तया धनवन्त जुय, ग्वरनं निलोगि जुय मत्यडा
स्त्रीण थम यक्वन बेहरपो थव वसास वंग्व (५) (पौ ५ ख) पुत्रपनि थ्ल विद्यान
संयुक्त याड पुत्र थव पुता संसारया सुख धकं ॥०॥

तत्कथमिचानिमते मम पुत्रा गुणवन्तः (१) क्रियता

ध्वतेन कायपनि गथ्य निति शास्त्र सयके धकं राजास्यं चिन्तरपरं ॥१७॥

यच्चोच्य (२) नै, ॥

आयु कर्म च चित्तं च विद्या निधन मेव च ।

पन्वतान्यपि सृज्यन्ते गदमस्यसैवं देहीनः ॥ ॥

(३) गथ्य धारसा छन आयुव थुति धकं छन भाग्य कर्म थथ्य जुयु धकं
छनं द्रव्य थूते धकं छन गुण विद्या (४) थ्लु धकं छन मृत्यु थ् वैरस धकं थ्
डाता गदर्मस चोस्यंनिस्यं देहस विधातास्यं श्रेष्टि याड हया धकं ॥१८॥ (५)

(पौ ६ क) किन्च,

अवश्यंभाविनो भवन्ति महतामपि ।

नग्नत्वं नीरिकण्ठस्य महाहिशयनं हरे ॥ ॥

गथ्य धारसा अवश्यं (१) जुयगुरि पदार्थं दैवन हक्व महान्त पुरुषया जुर
सन्त्रं मजुयके मदो महादेव त्रैलोक्यया इश्वर थथिं (३) ग्वयां नन्न याड पोचि
डि डिगंवर जुयमार नारायनस सपनि रासायाड सय्यी याय मार ॥१९॥

अपिंच ॥

यंदमावि न तम्दाविच्चन्न तदन्यया ।

इति चिन्ता वषिधनोयमगह किन्न पियते ॥ ॥ (४)

एतत्कार्यक्ष माना काखाचिदालस्य वचनं ।

एषा ह्येकेन चक्रेण न रथस्य गति भवेत ।

एवं पुरुषकालन विना (५) (पौ ६ ख) दैवन सिधति ॥ ॥

गथ्य चाक छचाकन रथ हयाचके मजिर अथ्यं दैवन मतस्य मनुष्यानं
थम जुक्व मारपं (१) कार्य्य सिद्धयके मदो ॥२०॥

पुर्वजन्मकृतं कर्म तद्वैद मिति कथ्यता ।

तस्मात्पुरुषकालेन यं (२) त्न कुर्यादतद्रितः ॥ ॥

दैव धाय छो भाय धारसा थम पुर्वजन्मस छो कर्म यातं ओगु (३) रि
थुतिन पुर्वजन्मया थन याढा कर्म सेय मदोस मनुष्यनं उद्यम याय ग्वरनै मार
सिद्धयु (४) न मसिद्धयुव थव भागे उद्यम तोरते मतेव ॥२१॥

काकतालीरय प्राप्तान्तु दृष्ट्वा पिनधिमग्रतः ॥ (५)

(पौ ७ क) नस्वयं दैवमादरतं पुरुषार्थगणक्षते ॥ ॥

कास्तारन धन संप्राप्त जुस्यं थव डहवने चोड जुसरसन्वं दैवन ना धकं
(१) कास्यं मबित थम पुरुषर्थ जुस्यं धन सेस्यं काय सय मार ॥२२॥

यंथा मृत्पण्डितः कटा कुरुते (२) यच्चदिच्छति ।

एव मात्मकृतं कर्म मानवः प्रतिपद्यते ॥ ॥

गथ्य कुम्हारन चाग्वडान ना (३) ना वस्तुक थम यया पदार्थ दयका थ्यं
थ्तोथ्य मनुष्यनं थव आत्मानं याडा कर्मया दोषन फलरात (४) ॥

तथाचोक्तं ॥

माता बैरी पिता शत्रु बालाम्या न पाथितः ।

नसोमते समानध्य हंसमध्य बब्व यथा ॥२३॥ (५)

(पौ ७ ख) माम बैरि याड बबु शत्रु याड थ् पनिस्स हाडा मडस्यं बालकस
शास्त्र अभ्यास मयायिव जुरे थ्म्ह हंसगनस (१) बोहारथ्यं समास असोभर-
परं ॥०॥

रूपा यौवन सम्पन्ना विसारकुल संभवो ।

विद्या (२) हिनान शोभन्ते निर्गन्धा इव किशुंका ॥२४॥

रूपवन्त याड यौवनन सम्पन्न याड भिड कुल (३) स जायरपोछि
थजुर विद्या मसरडाव असोभा जुरं सोय जोक्व भिड वासना मदु किंसुक (४)
श्वानथ्यं ॥०॥

एत चितायित्वास राजा पण्डित सभा कारितवान ॥ ॥

ध्व प्रकारन ध्व राजास्यं चिन्तर (५)

(पौ ९ क) समाद महापण्डित सकर नीति शास्त्र सब
बहुस्पतित्वं वचन समस्त तत्त्व सेव ध्वस्यं आज्ञा दयकरं ॥०॥

देव कुलसम्भवा (१) एते राजपुत्राः । निती गाहयितुं सक्यते ॥ ॥

भो राजास छरपोरया थिग्व निर्म्मर कुलस जाय (२) रणे ध्व राजपुत्रपनि
नीति सयुखे सयके जितखे धकं ॥०॥

र्यतः ॥

नौद्रवय निहिता काचित (३) क्रिया फलवति भवते ।

न व्यापारशतेनापि शुकवत्पथ तेवकः ॥२५॥

धनन प्रजोगयाड नाना प्र (४) कारन सयके मजिव ध्व क्रीया प्रज्ञा मदयकं

अंस मदयकं अनेक शङ्खि प्रकारन सेनसन्व भतुन खल्हाया (५) (पौ ९ ख) ध्यं
दोहोरन खल्हाय मफूव ॥०॥

अस्मिनहि निर्मले गोत्रे स्वपते मपिजायते ।

आकारे पद्म राग्य गाना (१) जन्माकाचमनकुतः ॥२६॥

छरपोरया थिंग्व निर्मल कुल राजवंशस जायरपो छरपोरया पु (२)
त्रपनि ग्वतोथ्यं धारसा पद्मराज मनिया खानिस सार जागरपं संभव मदुध्यं
छरपोरया पुत्र (३) पनि ध्वतोयं निच जुय मफोव धकं ॥ ॥

अत पश्मासाभन्तरेण तव पुत्रान्नीति ग्राहयितुं (४) सक्कोस्मि ॥

थुतिन षुरान डहा छरपोरया पुत्रपनि नीति सयके फयुवखे धकं ॥०॥

राजा सबिनयं पुर (२) (पौ १० क) सरं पुनरुवाच ।२७

राजास्यं विमतलपं इहहास्यं विज्याडाव विष्णुसमीन त्वं यिनापरं ॥०॥

किनपि सुमन सङ्गदारोहति (१) सतां शिरः ।

अस्मापि याति दैवतत्वं महद्भिः सुप्रतिस्थित ।

अन्यच्च ॥ -

र्यथो दयगिरौ द्रव्यं (२) विसंगोन दिप्यते ॥

तथा सत्सन्निकर्षणहीन वर्णोऽपि दिप्यते ॥२८॥

गथे उदय गिरिस चोड ना (३) ना वस्तु समस्त सुर्यया तेजनं समस्त
तेजवन्त जुर ध्वतोथ्यं सत्पुरुषव संगन चोनडाव हिन जाति जुर (४) सन्व
तेजवन्त जुर ॥०॥

तदेतेषामस्यतपुत्राणा मुपचये धुना भवन्त प्रमाण मित्युक्ता तस्य विष्णु सम्मा (५)

(पौ १० ख) णः सव्वजुमान पुरेः सरं राजपुत्रात्समय्यया मासः ॥२९॥

ध्वतेन छरपोरण जे पुत्रपनि विद्या सयके मार ध (१) कं नितिशास्त्र याकनं

धकं । ध्व प्रकारन राजास्यं विष्णु शर्मातों नाना मान्य याड नाना वस्तुक वियाव
(२) राजपुत्रपनि खल्हारं ॥०॥

अथ प्रासाद पृष्ठ मोप्रविष्टानां राजपुत्राणा यग्रे प्रसाव का (३) मनस पण्डितो
ब्रवीत ॥३॥

ध्वनरिथ्यं उम गृह खण्डस विज्याडाव सुखासन याड चोडाव (४) ध्व
प्रस्थावस विष्णु सम्मास्यं राजपुत्रपनिस डहवने प्रस्ताविक खं आज्ञा दयकरं ॥०॥

काव्य शास्त्र (५) (पौ ११ क) विनोदेव कारो गच्छति धार्ममतां ।
व्यसनतु मुखाना निद्रया करहेन वा ॥३१॥

काव्य आदिन नाना शास्त्र (१) स सेनेस अभ्यास याडा ज्ञानि महात्मानं
कार हनिव । मुखंम्हन व्यसनस चेत तस्यं कार ह (२) निव जुरं मिसावाद ल्हक
रिवोद ध्व आदिन कार हनिव ।

तद्भवतां विनोदाय विचित्रां (३) काककुर्मादिनांकथा कथयति ।

विष्णु समास्यं राजपुत्रपनि आज्ञा बिर । ध्वते (४) न छेस्कर सेन चेततस्यं
रयन डेनसा अति अपुर्व्व खं कोख कापरेया जेन ल्हाय धकं ।

राज (५) (पौ ११ ख) पुत्रैरूक्तं । कथ्ययतां शुणुभ ।

राजपुत्रपनिस्यं आज्ञा दयकर लहाहुने डनेसे धकं ।

पंप्रति (१) मित्रलाभ प्रस्तुत यस्याय माघ श्लोकः ॥

विष्णु समास्यं आज्ञा दयकरं मित्रलाभ खं लहा (२) य डहुने मित्रराभया
आदि श्लोक ध्वगुडि ।

असाधना वित्तहिना बुद्धिबन्तः सुहृत्तमा ॥ (३)

साधयन्तासु कार्यानि काक कुर्म मृगासव ॥

धन मोयाव चो महादुखि याड चोरे अ (४) त्यन्त हित बुद्धिवन्त सुहृद
राडाव उर्तम कार्य्य साधरर्प कोड कापरे, चरा, छु थ्व प्यम्हस्यं धकं । (५)

(पौ १२ क) राजपुत्रा उचु ॥ कथमेतत -

राजपुत्रस्यं अमोखं गथ्य धकं धार ।

विष्णुसमोवाच ॥

१. कोख, कापरे, चरा व छु या बाखं

विष्णु समास्यं (१) आज्ञा दयकरं ।

अस्ति ग्वदावलितीरे विशाल शालमलीतरू ।

ग्वछिन्वं ग्वदावलीयातीरस (२) तहाक शाल्मारी सिमा छुमा दव ।

तन्नाना दिग्देशादागत रात्रौ पक्षिणो निवस (३) न्ति ।

ध्व सिमास नाना दिग देशानतरन वव पक्षिपनि रात्रि वसरपं चोन ।

अथ कदा (४) चिदवसन्नाया रजन्या चरमाचल चुडावरविनि मगवति कुमुदिनी नायक्य चन्द्रमसि लघुपतन कोनमेवा (५) (पे १२ ख) यसः प्रवद्ध कतान्तमिव द्वितियं पास हस्त व्याधम पश्यत ।

ध्वनलि ध्व छन्हुया प्रस्थावस वलन्हि भगवन्त कु (१) मुदिनी नायक चन्द्रत्वं स्वमित याड विज्यात त्वयुबेरा याड विज्यारे लघुपतन नाम कोखन रात्रि (२) या सर्ववृत्तान्त सोस्य चोरे । द्वितीय र्यमदुत वडथि पाश ज्वडाव वव सवर खनं । (३)

अब्रह्मातरेवानिष्ट न जानेकि मनिष्टं दर्शयिष्टानी
इत्युक्त्वा दतनुसरन क्रमेन व्याकु (४) ल रलिता ।

थथे अलिष्ट ममिड खडाव लघुपतनकया चिर्त्तस व्याकुल जुयाव चिन्तर परं थनि (५) (पौ १३ क) प्रभाव कारस छु मभिड सो मालिवखस धकं भारपात सवर वडाथ्यं ध्वया लिवरिब चरित्र सो या (१) ड वनं ।

शोक स्थानंसहस्राणि भयस्थानसतानि च ।
 दिवशो दिवस मुढमाविशन्ति न प (२) ण्डित ॥
 अन्यच्च । पिबयिनिति मिदमवस्यं कर्तव्यं -
 उथायोत्थाय वोदव्यं महद्भयमुप स्थितं ।
 मरणं व्याधिशोकानां किमय निपतिव्याति ॥
 अथतेन व्याध्येन तण्डुलकण (४) मवकिर्य्यं जारविस्तिपण्ण

ध्वनलिथ्यं ध्व सवरंन इहवने चोक्य होराव जाल याडतया पाश
 छुरं ॥०॥ (५)

(पौ १३ ख) अस्तिने वावसरे चित्रग्रपवनाम कपोजराजाः सपरिवारो विपति विसपिति
 विसध्यस्तण्डुलकनान बलोकया (१) मास ॥

ध्व सबारन थध्वय पाश छुस्यं तया बेरस चीत्रग्रीव नाम वलखुनिया
 राजा वरखुनि (२) अनेक गणनं रोचक ध्व थायस वयाव चोके होरतया खनं ।

ततस्तण्डूलकना (३) लुव्वत्क पोतात्प्रतयाह कपोतराजः ।

थथे चोके होरतया खडाव वरखुनि रोभ वडाव (४) वरखुनिन वरखुनिपिति
 हातं ।

कुत्रो प्रतिज्जणे कण्डूलक नाना संभव ।

थथिड (५) [(पौ १४ क) निज्जण थायस मनुष्य याना नाम मदरे चोकि
 दय सम्भव मदो ।

तन्निरूप्यतां तावय, भद्रपशयामि । प्रायेनानेत तण्डूलक नालोभेनास्मा भिरथि तथा
 भवितव्यं -

ध्व चोकि निरूपम यासे छे जे जुय वन मतेव वेहार थेन ध्व चोकिस
 रोभकड छे जि ध्वया परिध्वय जुय फत ।

केड्कणस्य तु रोमेन मग्न पंक सुदृस्तरे ।
 वृद्धव्याघ्रेण संप्रान्त पथिक सं मती यथा ॥

गवतोथ्यं धारसा सुवर्णं कंकन क्यडा वव थे लोभया चकरं न वव
महापसुरुष ज्याथ धुन मग्न पंकस चोचकं थ्व मनुष्य मोचका दवख ।

कपोता उचु – कथमेतत ।

वरषुनिपनिस्यं अमोख गथ्य धकं डन ।

सो ब्रणीत –

राजा वरखुनि कडा –

महमेकदा दक्षिणारण्ये चरणपश्यं ।

जे उकन्त्र दक्षिणारणेस चररपं जोरडास्यं स्वस्यं वया खं कन्य डेडो ।

२. सुवर्णकङ्कन व वृद्ध धुया बाखं

एको वृद्धव्याघ्र शुस्नात कुशहस्तः सरस्तीरे व्रते -

व्याघ्र छम्ह न मोह ल्हुयाव लाहातस कुश तयाव पुष्करणीया तिरस चोडा
व रन वव कतक हातं ।

भो भो पान्या इदं स्वर्ण कङ्कन गृहप] (पौ १५ क) तां ।

छि रन वव मनुष्य थ्व सुवर्ण कंकन बियना धकं ।

ततो रोमाकृष्टेन केण चित्पाडना रोकितं भाग्ये (१) नेवेकद पिसं भवति ।

थथे व्याघ्रण धायाव सुछिन्व रन वव पुरूपनं लोभ याकेन चिन्तरप
(२) रं जे भाग्य योकेन धुया हस्तस चोड जुरसन्व राय संभव ख धकं ।

किंत्वस्मिन्नर्थसदेह प्र (३) वृत्तिन विधि ॥ ३२ ॥

थतिड धन राय बेरस वने मतेव सोनिसोय धकं ॥०॥

यतः -

अ (४) शिष्टाविष्टरामेपि न यतिजायते शुभां ॥

यत्रास्ति विषयसर्गामृतं तलपि मृत्यवे ॥

किन्तु सर्वत्रा (५) (पनै १५ ख) थोज्जर्न प्रवृत्तो सदेह एव ।

थथे जुरसन्वं समस्त प्रकारन धन राय कथिनि ॥०॥

तथाचोक्तं ॥

न सश (१) सयमनोरूम्ह नसे भद्राणि पश्यति ।

संशय पुनरारूम्ह यदि जीवति पश्यति ॥३३॥

गथ्य धारसा (२) संशयस थमजास्यं मनुष्यनं सम्पद राय मदो संशययस
थमजायाव म्वातसा सुखन चोनिव । (३)

तनिरूपयामितावत्प्रकाशब्रुते ॥

ध्वतेन जेन निरूप याय धकं चिन्तरपाव धु हातं (४)

कुत्र तत्कणं ।

कंकन गण धक डेडा ।

व्याघ्रो हस्त प्रशायर्थं दर्शयति ।

व्याघ्रण लाहाथ (५) (पौ १६ क) थंलहडाव कंकन केन ॥

व्याघ्र उवाच ।

धुन धार ।

दानिमहस्तात शारोत्रा तागति तनखदन्तः (१) कयन विश्वास भूमिः ।

आव ख ल्हाय जे मोड ल्हुयाव सुचिसिर याड दान बिय याड चोडा (२) जे लुसि हाव वां हाव वृद्ध थथिडव गथ्य विश्वास मछारा ।

यत ,

इज्याध्यमन दानानि तपः (३) सत्त्वं धृतिक्षमा ।

अरोभ इति मार्गोयं धर्मस्याष्टा विधिस्मृता ॥३४॥

इज्याधेयन दान (४) तप सत्य धिनि क्षमा अलोभ थ्व च्याता धर्म्या ल
धकं ल्हास्यं तया ।

तत्र पुर्व्वशतउव्वर्गो दंमार्थ मति (५) (पौ १६ ख) सख्यत ।

अमरन्तु चतुर्व्वर्गो महात्म सु प्रतिष्ठीत ।

मम चैतावान्तामविराह येन स्वहस्त गतं कंकन मापर्य (१) स्मै चिवातु मिच्छामि ।

ध्वतेन जे निरोमि जुस्यं थव लाहाथस चोड कंकन सुद्धियात जुस्य हर
(२) सन्व बिय इछ्या धकं ।

किन्तु । तथापि मनुष्यान् व्याघ्रेण ।

व्याघ्रन नयुव धकं लो (३)कन लहास्यं तयाध्वय मल्हाचके मदो ॥३५॥

यत,

गतानुगतिको लोकः कुटुनिमुपदेशिनी ।

प्र (४) मानयति धर्मर्यथा गोन्यमपिद्विजं ।

रगतोथ्यं धारसा लोकन इहव छातन जातिया विशेषण (५) (पौ १७ क) छोजुरं ओ धायु कुटुनिन छन, छन् पुसमियाक्य चेत तस्यं चोड मेव काय मते रे धकं हातवरसन्वं थ्व हाडा मिसाया पुस (१) मीन थ्व म्होच मेवयात हात ववतु तायाव छाड धारसा ओ व्यापार भारपं । ब्राह्मणनं लिबलिब सा (२) खुस्यं ज्वरहरसन्वं दान कास्यंहर धायुव ।

मया धर्म शास्त्राज्य धीतानि शृनुमाय । (३)

जेन धर्मशास्त्र ध्यावरपं डेड तया डेडो ।

प्राणा यथात्मनोमीष्टा भूतानामपि ते तथा ।

आत्मो (४) पमान भूतानां दया कुर्वन्ति साधावः ॥३६॥

थ्व जिव आत्मा गथ्य जुर अध्वयड मेवया थव आत्मा भ्यातुध्वय मे (५) (पौ १७ ख) व दया रावम्ह साधुजन धाय ॥०॥

अपरन्व ।

प्रत्याख्याने च दाने च सुख दुःख प्रिया

आत्मोपमेन पुरु (१) खः प्रमाणमधिधगच्छति ।

तवं च दुर्ग तिस्तेन तुस्यं दातु सयला दुहं ।

व्याघ्रण धार थ्वतेन छ द (२) रिद्र जेन पोडन छनत बिय भारपा पर उपकार याय निमिर्तन धकं ।

तथाचोक्त —(३)

दरिद्रान्मर कौनतय मा प्रयच्छश्चरे धनं ।

व्याधिकस्योषधि पथ्वय निरुजन्त किमौषधं (३५)

नारा (४) यनस्यं आज्ञा बिर । भो कौतिपुत्र जुधिष्ठिरं दान बिय जुरं दरि
द्रयात खव धनवन्तयात बिया कार्यं मदो (५) (पौ १८ क) गोत्वंथ्यं धारसा
व्याघ्रिन कवम्हयात थुका औषधि वासरया कार्यं दत निरोगीयात वासर छु,
कार्यं (१) ध्वतोथ्यं धकं ।

दातव्यमिति यद्दानं दियते नृपकालिने ।

काल देशे च पात्र च ददा (२) न साधकं विदु ॥३८॥

विय वस्तु सोस्यं उपकार याड बियादान कारबेरस पात्र सोस्य (३) याडा
दान थ्व दान सार उत्तम धाय ।

तदत्र रसस्नात्वा सुवर्णं कंकर्णं मिदं गृहान् ॥४॥

थतेन अमो पुखुरीस स्नान याय थ्व सुवर्णं कंकन कारवा धकं ।

ततौ बदसे (५) (पौ १८ ख) स्वान्तु प्रविसन्ति सरःवर ।

तावत्महापके निमग्न परायतुं गमक्षमः ॥३९॥

थथे व्याघ्रया वचन ड् (१) डाव मोरल्हुय याड पुष्करणि बरे महापंकस
तोडाव थाहा वय मफतं ।

त्वाम् (२) वृमुत्त्रायया मितिशने नै रूप गम्य व्याघ्रणं धृतो चिन्तरप ।

थथ्यं निमग्न पंड्कस (३) त्वचकाव वारं वारं जेन थकाय धकं सरताव
वडाव वान डाया चिन्तरपरं । (४)

त धमशास्त्रं पठनीति कारणं

न चाभि वेधायनं दुरात्मानः ।

स्वभाव एवात्र तथा विचार्यते

र्य (५) (पौ १९ क) था प्रकृतया मधुरं गवा पयः ॥४०॥

धर्म शास्त्र पाथ यातसन्वं थ्व स्वभाव दुरात्मा याक्थ तन्यमफु व सुयां
स्वभा (१) व मुर गथ्य ध्याच आदिन नव साया स्वभावया हेतुन दुग्ध मधुर थ्व
त्वथ्यं धकं ।

किन्त्व, (२)

अवश्यन्द्रिय चिन्तिना हस्तिस्नानक्रिय क्रिया ।

दुद्भ ग्रभरण प्रायं ज्ञान भार क्रिया विना ॥४१॥ (३)

इन्द्रिय निग्रह यायमफु, वया धर्म हस्तिया स्नानथ्यं सोधन तुयाव चेप
रंखन दुर्भगा स्त्रीया आ (४) वरणथ्यं शास्त्रण धररपे मफयकं क्रिया मदोम्हया
ज्ञान छो कार्य्य धकं ।

तत्तमया भद्रकं न कृतं (५) (पौ १९ ख) यदत्र मारात्मके विश्वास कृतः

थ्व जिन याडा मजिव थ्व विश्वासन वोडाव धकं थथे व्याघ्रण चिन्तर
परं (१) ।

सर्वसयाहि परिक्षत सबभाव नतरे गुणाः ।

अत्तित्यहि गुणानसर्वास्वभाव मुठिनवर्तत ॥४२॥ (२)

गथ्य धारसा समस्तया परिक्षा स्वयं गुणवन्त जुरसन्त स्वभाव ममूक
चसपोरन फोट चार वयिव । (३)

इति चिन्तानैवासौ व्यापतिन ।

थथे चिन्तरपाव वृद्ध व्याघ्रन थ्व मनुष्य स्याडाव (४) नरं ।

अतोहं ब्रदिमि-कङ्कनस्य तु रोमोनत्यादि ।

वरखुनिया राजा नं वरखुनि पनि हातं (५) (पौ २० क) थोत्वथ्यं भेजे
जुय फव धकं ।

तत्सर्वथा विचारित न कर्तव्यं ।

थ्वतेन अवश्यनं विचार मयास्यं जुत (१) वने मतेव धकं ।

तथाचोक्तं,

सजीर्णं मन्नं सुविचक्ष सुत,
सुसासिता स्त्री नृपति सुसेवितः (२)
सुचिन्त्य चोक्त सुविचार्य यत्कृतं
सुदिघेकाले विनयतिवि क्रिया ।४३।

गथ्य धारसा भिनक भिनकं (३) जीर्णं वनकं नया अन्न, विचक्षन
ज्ञानिकाय, थम भिनकं सासरपं तथा स्त्री, भिनकं सेवा याड (४) तथा राजा,
चिन्तरपं लहाया वचन निरूपयाडा कार्य्य, ध्वते ता ताकार वडनं मभिन मफोव
धकं (५) ॥

(पौ २० ख) एत छुत्वा कश्चित्पातः । सदब्ध उवाच ।

थथे राजा वरखुनिन धाया डेडाव ग्वछिन्व वरखुनिनं अहंका (१) र नं
धार ।

आः किमुच्यते,

अमो छु ख धकं ।

वृद्धाना वचनं कार्य्य मामत्कारह्मूपस्थिता ।
सर्वत्रेणा (२) विचारेण भोजनेप्य प्रवर्तन ।

वृद्ध व्याघ्रया वचन डेड कार्य्य यातसा आपदाया हेतु धकं (३) समस्तसं
निरूप याड चोनसा म्वाय यात अन्न छु धकं ।

यत्त,

शङ्कामि सर्व्वमाक्रान्त मन्न (४) पानन्व मुतरे ।
निव्वृत्ति कुन कर्त्तव्या जीवितं व्यकथं नुवा ।४४

समस्तसं संखा याड पृथिविस नय तोन्यस (५) (पौ २१ क) संखा जुरडाव
छोन प्यंत पोसरथ गथ्य म्वाय धकं ।

इक्षु, घृणि त्वंसतुष्टः क्रोधनो नित्यसंकी (१) ता ।
परभाग्योपजिवी च पडैत दुःख भागिनः ॥४५॥

गथ्य धारसा सदां इक्षान ज्वव, णिघृन असंतोषि, (२) तमचाय यव निहथ
संखायाड ज्वव, मेवया भागेन म्वाडाव चोड ध्व षुता दुःखया भागि धाया । (३)

ब्रछुतवा सर्व्वन्त पोतास्तत्रो प्रविष्टा : ।

थथे धाया डेडाव समस्त वरखुनि ध्व चोक्सि जुतवन (४) ।

यंत,

सुमहस्त्यपि शास्त्रामि धारयन्ति बहुश्रुत्वा
छेतारः सन्सयानो ब ल्किष्यन्ते लोभ मोहित ॥४६॥ (५)

(पौ २१ ख) गथ्य धारसा महान्त शास्त्र वन्त अनेग निस्ति डेड धररपो
थजुरे संशय खनसन्त्वं ध्व संशय छेदरपं लोभ (१) हाडा मोह योकेन ।

अन न्तर सर्व्वश्रुतं । संकिलितं जालेन बद्धाः ।

ध्वनलिथ्यं समस्तंपाश (२) न केडाव कील तास्य छुस्यंतया पासन केन ।

यस्य वचनाते तत्रविलम्बिताष्टं सर्व्वतिलस्कुबन्ति । (३)

ध्वया वचनन धुका जुडा धकं समस्तस्यनं ओयातन न्वात ।

तथाचोक्तं ।

तपन स्याग्रतो (४) गच्छेसिद्धे कार्य्यं समफलं ।

यदि कार्य्यं विपति स्यान्मुखरस्तत्र हन्यते ॥४७॥

गथ्य धारसा छो कार्य्यस इह (५) (पौ २२ क) पा वने डहपा ल्हाय
मतेव रोकव संसग्न वनडाव कार्य्य सिद्धरसां नाप वक्वसं उतिं फर दैवनहस्यं
(१) कार्य्यं विकृति रातसा इहपा वनसां दोषन जुयुव रूसिन चोचो याडाथ्यं
न्वायुव । (२)

तस्य तिरस्कारं श्रुत्वा चित्रग्रीव उवाच ।

थय्य न्वाक तायाव चित्रग्रीव राजा वरखुनिनं ।३) धार ।

नायमस्य दोषः ।

अमया दोखन मदोधकं ।

यर्त ,

आपदाय (४) आपतन्तिनां । हिताप्यायात्वे हेतुमां ।

मातृजंघा हि वत्सस्यं सतभिर्भवति बन्धने ।४८।

आपादा राय (५) (पौ २२ ख) बेरस हितगुरिं अहित जुयुव मामया तोतेस
वा चेय बेरस कीर जुस्य खनं ।

अपरन्व ।

स बन्धुय्या विपन्ना (१) नन भाप दुद र नक्षम ।

न त्व मीतपरित्राण यस्त पारनं पण्डितः ।

वित्प्रकारत विसमय (२) शेवाका पुरुषस्य रक्षणं ।

तदत्र धैर्यं मवरंभ्य प्रतिकार शिचन्त्यतं ।

विपतिस खं (३) खंदरप सने कापुरुष लक्षण ध्वतेन धीर्यं याड प्रतिकार
चिनतरप्प धकं ॥ र्यतः ॥ (४)

विपति धैर्यं मयाम्यदय क्षमा

सदसि बाक्यद्रता युधिविजय ।

यशसि चाभिरति व्यसन श्रुतो ।

प्र (५) (पौ २३ क) कृति सिद्धि मिदं हि महात्मनं ।४९।

विपतिस धैर्यं बन्तम्ह, समास पटुवर वचन ल्हाय सवम्ह, संगाम्हस
(१) सुरम्ह, र्यस राय बांछा याकम्ह नाना शास्त्रस डेड गाढम्ह ध्वम्ह महात्मा
पुरुष समस्त सफर । (२)

अपरन्व

षड दोखा पुरुषो व हातव्या भुतिमिच्छतां ।

निद्रा तन्द्रा भयं क्रोध मारस्यं दी (३) धं शुत्रता ॥५०॥

गध्य धारसा खुता दोख मनुष्यन तोडते भार मुक्तरपं सुखि जुय यवम्हन
(४) सुनानं थजुरे न्हेड अपरस जरू न्हन चोने माल्यं मुमान्यं ग्याय तमचायं,
अरासी जुय दीर्घ सुत्रता थ्व खुता (५) (पौ २३ ख) धकं ।

इदानिंटथ्वक्रियतं ।

आव भे जेसं थध्वय याय ।

सर्वरक चित्तिमय ज्वालमिद (१) मपद्वियतां ।

छे भो समस्तं एक चित्तं याड थ्व पास त्वच फ्याड बोस्य वनेगुन
धकं । (२)

यर्त ,

अल्पानामपि वस्तुनां संहतिः कार्यसाधिका

तणेगणत्वमापन्नवयन्ते मतदन्तिनः । (३) ॥५१॥

चिकु पदार्थनं अछिक ग्वरमुनडाव तव कार्यय याय फव ग्वतोध्वय धार
सा घाचन गु जुस्यं हन (४) आदिक मुनडाव मर्वहस्तित्वं चैय जिरं ।

इतिसचिन्त्य पक्षिणः सर्वजारमादायोतपतिताः । (५)

(पौ २४ क) थध्वय चिनतरपाव समस्त वरखुनिं पाश त्वचफ्याड सकर
स्यं छतारन वल ल्हस्य बोरं ।

अनन्तरंस व्या (१) धो दुरा पहारकांस्तनवलोकय पश्चा द्वावताचिन्तयेत ।

ध्वन लिध्यं थ्व सवरण पात रा थास्यं थ्व (२) बोव खडाव लीव लीव
व्वाड वडाव चिन्तरपरं ।

संहतास्तु हरहरन्ति मजालं मम (३) विहंगमाः ।

र्यदा तुतिष्यन्ति वशमेष्यन्ति म तदा ॥५२॥

समस्त उराड गोरमुड जे (४) पास वोयक यडा छ पक्षिपनि क्वतिड
वरडा वेव सास रायुव धकं ।

ततश्च क्षुविष्यामि (५) (पौ २४ ख) तिक्रान्तेषु व्याद्घो निवृत ।

ध्वनलि मीन तुन्य मजिस्यं बोस्य वडाव ध्व सवर निरासान लीहारं ।

लुव्वकं (१) व्यावृत्तं मव लोक्यकपोता उचु ।

सवर लिहावडाव खडाव वरखुनिपनिष्यं धारं । (२)

किमिद निमूचितं ।

आव ध्व पास फेने गध्य धकं ।

चित्रग्रीव उवाच ।

चित्रग्रीव (३) राजाव वरखुनिनं धार ।

मातामित्र पिता चेति स्वभाव त्रितयंहियं ।

कार्यं कारन तश्चान्य (४) भवन्ति हित तुदयः ॥५३॥

माम बबु थव स्वभाव ध्व स्वता पाणिया हित याय थव स्वभाव भिनडाव
समस्त (५) (पौ २५ क) हित जुयु थम याडा कार्यया दोन मेवन यायु थम हित
यातसा मेवनं हित यायुव ।

तदस्मात्मत्रं (१) हिरण्यक नाम मुखकव गण्डकी तिरे

चित्रवने निवसति । सोस्माकं पाशदेत्स्यति । (२)

ध्वतेन जे मित्र हिरण्यक नाम छु गण्डकिया तिरस चित्रवनस वसरपं
चोड ध्व भेजेस (३) पास फेकिव धकं ।

इतवालोक्य सबवते हिरण्यंकसमिङ्गते ।

थथे भारपाव (४) सकच्यं हिरण्यक छु चोडा थायस ओन ।

हिरण्यकश्च तत्रसर्व्वदापाय सकल याश (५) (पौ २५ ख) तहार चिवरंकृत्वा
निवसान्त

हिरण्यकन ध्व चित्रवनस चोडाव सदा कारं पर उपकार याय (९)
चिन्तरपं शतछि प्वारे दयकं पिहाय थाय् जनयग याड चोन ।

ततः कपोनतांपा (२) त भय चकीतस्मृष्णीस्तित ।

थथे चोरे वरखुनि बोस्य ववया शब्दन ग्याडाव सो (३) म्हक चोक ।

चित्रग्रीव उवाच । सखेहिरण्यक किमस्तान्न सम्भारवस । (४)

थथे हिरण्यकया समिपस जुव वडाव राज वरखुनिन धार । भो हिरण्यक
भिन्न छान जेव (५) (पौ २६ क) छतां मधास्य दिर धकं ।

हिरण्यक स्तद्वचन माकर्ण्यस सत्रमं विवलान्ति सूतयाह ।

हिरण्यक (९) न कनं चित्रग्रीयया वचन डेडाव अति आनन्दतं मन्थान
प्वारन पिहां वयाव याव ल्हान । (२)

आ पुण्यवानस्तिं मुहत्मे चित्रग्रीव ।

थनितुनि जे शरिर पुण्य देह जुर छथिंगव प्रीति (३) अत्यन्त सहृद दर्शन
याय दवम्ह धकं हिरण्यकन चित्रग्रीव हात ।

पाश पद्माश्च (४) तान बलोक्य सविस्मयं क्षणस्थितौ वाच ।

चित्रग्रीवया पादस पाशन केड चोड खडाव खचि वि (५) (पौ २६ ख)
स्मय चायाव सोम्हकं चोडाव हिरण्यकननं धार ।

सखे किमेतत ।

भो मित्र चित्रग्रीव अमो (१) पास छोया कारण धकं ।

चित्रग्रीव वावदत । मित्रकिमन्यव । अस्माक प्राक्तेन (२) जन्म दुःकृत विचेष्टितं ।

चित्रग्रीवन धार — भो मित्र मेवतान छोन जुयु जे पनिसेन (३) पुर्व्व-जन्मस मभिड याडव आव गथ्य जुर ।

रोग सोक परिताप बन्धनं व्यसन (४) निच ।

आत्मा पराधवृक्षस्य फरान्यत निदेहित । ५४ ।

रोग, सोक, पासंताप, बन्धन नाना दुःख व्य (५) (पौ २७ क) सन ध्वतेतां थव आत्मा याडा अपराध हाडा वृक्षस थव सरिरस फररपिव ।

तच्छुत्वा चित्रग्रीव (१) स्य बन्धनं छतुसमुष सयर्पति ।

ध्वते डेडव हिरण्यकन चित्रग्रीवया पाश फेकेतना । (२)

चित्रग्रीव उवाच । मित्र मोमवउषा मन्मदाघितानां पाशास्तावद्धिद्वि ।

चित्रग्रीव धार (३) जेनि मखु फेके ध्व जे धकं चोड कतकयानि फेकिने भो मित्र हिरण्यक सखे धकं ।

हिरण्यक (४) प्याम्ह । अहमम्य बलोवत्ताश्चकोमरास्त देवापाशाश्छेतुं कथ सहंसमा या भवामि । (५)

(पौ २७ ख) हिरण्यकन धार जे अल्प बर बा क्यातु ध्वलृतेतेस पास फेने जेने गथ्य फयुव ।

तथावत्सेदत्ता (१) न तुटन्तिता वदभवतः पाशाश्चिन्नग्नि ।

तदनन्तर यथाशक्य मेतेषा मधि पाशाश्छेत्स्यामि । (२)

जे वा तोक मदुरं डहा छे पासनि फेके मखा धकं । (३)

चित्रग्रीवो पदत । अस्त्येवं किन्तु यथा शक्तं पागेमेवता बन्धनान्य पनम ।

चित्रग्री (४) व नं धार । छेन व जेन दयका जां खव अध्वयनतु जुरसन्व सक्यन चावथ्यं ध्व पनिंसनि पास फेकिने धकं । (५)

(पौ २८ क) हिरण्यकेनोक्तं । आत्मपरित्यागेन यदाशीताना रक्षण तंनितिबिदान समतं ।

हिरण्यके (१) न धार ध्व जिव मोचकं ध्व सेवक रक्षरप नीतीस मदो जीतिस भरोव नीतिस लहायाय (२) दो धकं ।

यर्त

आपदाये धनं रक्षद्वारा रक्षद्वनरपी ।

आत्मा नं शततं रक्षदा लैरपी (३) धनैरपी (५५)

गथ्य धारसा आपदा रामियां कारनं धनरक्षा याड तयमार धन (४) यासिं मुर स्त्री रक्षरपं तयमार छोयासिन्वं स्त्रीयासिन्वं ध्व आत्मा मुरन रक्षा याड तयमार । (५)

(पौ २८ ख) अपरन्व ।

धर्मधकाममोक्षानां प्राणाः सतिष्ठतहेतवे ।

नीतिदमता किन हतारक्षत । किरनक्षेतं । (१)

गथ्य धारसा धर्म अर्थ काम मोक्षे ध्व प्यता ध्व आत्मा दतोरे दव आत्मा मोडव ध्व आदिनं (२) समस्तं मोके आत्मा रक्षा याड ततोरे छोड दव ।

चित्रग्रीव वदत । सखे नीतिस्त (३) वदाद शेन किं न्चहमाश्रोतानान्दुःख सोढू महासमर्थः ।

चित्रग्रवन लहात । भो (४) मित्र नीतिराम अमथे अव अध्वयनं ध्वके आशय याड चोनडाव दुःख मोचके मफतडाव छो धकं । (५)

(पौ २९ क) अपरन्व ।

धनानि जीवितं चैवं परार्थे प्राज्ञ उत्सृजेत् ।

सन्नि वरं तयागो विनाशे नियते सति । (१)

अयमपश्चासाधरणो हेतु ॥०॥

जातियगुलानान्व सान्यमषा मया सह ।

मत्प्रभुत्वंफलं ब्रुहि (२) कदा किन्वद्भविष्यति ।

अन्यच्च । -

विणा पर्त्तणमरते न तज्जन्ति मभ्रान्तिकं ।

तत्तम प्राण व्ययना (३) पि जिवयितन्मनाश्रितां ॥५६॥

गध्य धारसा जेन छो बियां मदरे जे ग्वरनं तोरमतव ध्वप (४) निस्यं
ध्वतेन जे थव प्राण मोरसन्वं ध्व पनि रक्षरप थवके आश्रययाड चोडपनि म्वाचके
धकं (५)

(पौ २९ ख) किंच

मान्सपुत्र पुरिपास्थिनिर्मितेमम पुङ्गले ।

विनश्चर तव्य प्यात्थायशः पारपमित्रमे । (१)

ला, चो, खी, कोस, ध्वतेन निर्मित याड तथा शरोड छे जे जुरसां थथिङ
सदाकारं चोन्य मदा शरिङ (२) र्यश प्रतिपार याय माल भो मित्र धकं ।

पश्य

यदि नित्यमनितयन निर्भूरं काल बाहि (३) ना ।

यस कायन रत्यन्ते तन्न लब्धं भवेत किं ॥५७॥

सदाकालं अक्षिर मरधारो शरीड थथिङ शरिङ (४) न यर्श किती मर
तडाव जर्म कायाया कार्य्य छो यर्शरायं मदतडाव मेवता छो सारं मदो (५)

(पौ ३० क) र्यत ,

शरिर गुणानान्व दुरमत्यन्तनन्तरं ।

शरिर क्षणविध्वसि कल्पान्त स्थायिना गुणा ।

शरिरव गु (१) नव अति अन्तर याव शरिर जुरं क्षन मात्रण मोयुव गुण
जुरं कल्पान्तनं ममोक ।

इत्या (२) कर्ण्या हिरण्यकः प्रहृष्टमताः पुरस्कृतः सन्नुबार साधु मित्र साधु ।

गथे चित्रग्रीव (३) धाया डेडव हिरण्यक आनन्द जुयाव आप्यायमानन धारं भो मित्र साधु साधु छे धकं । (४)

अनेताधितानां रोत्सरे त्रैलोक्यस्यापि प्रभुत्वं त्वं बुज्येते ।

भो मित्र चित्रग्रीवस ध्व प्रकारन छेन धव (५) (पौ ३० ख) के आशय याड चोड पनि रक्षरपं वचन पितासतेन त्रैलोक्या स्वामि इन्द्रादि देवता नं छे पुजरपिव धकं । (९)

एवमुक्त्वा सर्वेषाबन्ध नानितनद्धिन्नानि ।

ध्वते धायाव हिरण्यकसन सकरसं पाश फेकरं । (२)

शिरण्यकः सर्वान्सादारं सम्पुज्याहे ।

हिरण्यकन चित्रग्रीव प्रभुतिन समस्त वरखुणि (३) र्यथा शक्तन आवरन पुजा याड मान्य याड धारं ।

सखे चित्रग्रीव सर्व्वथात्रतार बन्धन (४)

विषो मदोमासक्यां सन्व ज्ञान कर्त्तव्याः ।

भो मित्र चित्रग्रीव अवस्यं ध्व पाशन केड्या धव आत्मा (५) (पौ ३१ क) यात अज्ञान धकं दोखन याय मतेरे धकं ।

यते ,

गोधिकाज्योजन शतात्पहन्तिहाभिखं खगः । (९)

स एव प्राप्तकारन्तु पाशबन्धन पश्यति । ५८।

गथ्य धारसा शतछि योजनन थहास्यं जोव पक्षिन (२) पृथ्विस चोंगव कीटपङ्ग खन थथिग्वम्हन दैवन हया पाश पीश छुस्यं तया मखस्यं बन्धन रात धकं । (३)

अपिच,

शशि दिवाकरया ग्रहपीडनं
गजभुजङ्गा मयोरपि बन्धनं ।
मतिमतान्त्र विलो (४) क्या दरिद्रता
विधिरहो बलवान्निति ममेति ।५९।

चन्द्र सूर्य थिग्व राहुन ग्रास याड पिडा विर किसि थिं-(५) (पौ ३१ ख)
ग्व सर्प थिग्व वरवन्त शिखरन बन्धन राडहन ज्ञान तव धाय मदु दैव वर
वन्त दैवन छोयातं ओ ज्ञानिम्हन थम (१) तव चिचा धाय मदो समस्तया सिं
दैव वरवन्त धकं ।

अन्यच्च ।

व्यामोकान्त विहारिणो (२) पिं विहगाः संप्राप्नुवन्त्यापदं ।
वध्यन्ते निषुनैरग देश लिलात्मत्स्या समुद्रादपि ।
दुनीत पूकिमस्ति (३) किं सुचिरित कः स्थानारा भे गुणाः,
कारो हि व्यसनः प्रशारितकरो गुल्हाति दुरादपि ।
इति (४) प्रबोध्यातिध्वय कृत्वालिगाचा चित्रग्रीव प्रस्थापित
सपरिवारो यथेष्ट देशान्ययो ।

ध्व प्रकारण हि (५) (पौ ३२ क) रण्यकन चित्रग्रीव बोधरपाव अतिध्वय
याडाव आरिंगरपं चित्रग्रीव छोरे थन चित्रग्रीव समस्त थव वुखरनि (२) न
रिचकं थम थम यया देशस वनं ।

हिरण्यक स्वविवरं प्रविष्ट ।

हिरण्यक (३) थव छुप्वारं दुहारं ।

अथ रघुपतन काकि सर्व वृतान्तदशी साश्चर्यमिदंमाह । (३)

ध्वनलि ध्व समस्त वृतान्त सोस्यं चोड लघुपतनक कोखन अति कौतुक
चास्यं धार । (४)

अहो हिरण्यक श्लोध्यसि ।

गथिग्व हिरण्यक महागुणवन्त ।

अत्रोहमपित्वया सह (५) (पौ ३२ ख) मैत्री मिच्छामि ।

ततो यामन्त्य नानुगृहितं महसी ।

छेव जेव मित्र याय बांछा यातग्व ध्वतेन जे (१) व मित्र संग्रह याहुने
धकं ।

तछत्वा हिरण्यको विवरान्त रादाह ।

थथे लघु (२) पतनकन धाया डेडाव हिरण्यकन थम प्वार दुवने चोडाव
सरत हरं ।

कस्त्वं । (३)

छ सु धकं ।

सब्रुते । लघुपतनको नाम वाय सोहं ।

कोखन धार लघुपत (४) नक नाम कोख जे धकं ।

हिरण्यको विहस्याह -

हिरण्यकन झिहसव धार । (५)

(वौ ३३ क) का त्वया सह मैत्री ।

गथ्य छेव जेव मित्र धकं ।

यत ,

यदन पुज्यते लोक्य बुधस्तत्तेन यो (१) जध्ययत ।

अहमन्न भवंभोक्ता वधं प्रीति भविष्यति ।

अपरन्व ।

अक्षमक्षकयो प्रीतिविपखे (२) कारणं यतः ।

शुगालात्पाशद द्वगुसो मृगकाकेन रषति ।

गथ्य धारसा नयुव नसा (३) व प्रीति याय जुरं विपर्तिया कारन जंवुकन
मित्र यातोरेन चरान वन्ध सेव कोखन रक्षर (४) पा दुःख धकं ।

बाय सोब्रुते । कथं मेतत ।

लघुपतनकन धार अमोख गथ्य धकं । (५)

(पौ ३३ ख) हिरण्यक कथयन्ति ।

हिरण्यकन कन ।

३. चरा, कोख व धूर्त गिद्धया बाखं

अस्ति मध्य देश चम्पक वतिनामारश्याती ।

तस्यां चिरात्म (१) हंतांस्नेहेन मृगकाकौनि वसति ।

गोच्छिन्न थायस मध्य देशया समिपस चम्प (२) क्वति धाया वनान्तरस
ताकारं साधु वर्तिन संग याड कोख चराव वसरपं चोड । (३)

सच मृगः स्वेच्छेया परित्राम्यन्पुष्टाङ्ग शृगारेशावरोक्ति ।

ध्व मृगन धव इछान (४) भ्रमरपं ज्वयाव पुष्टाङ्ग देहयाड चोंग्व जवुंकन
खन ।

तमालोक्याचिन्तय दसौ आक थय (५) (पौ ३४ क) स्य मातसंसुलरितं । भक्षरामि ।

ध्व चरा खडाव जम्बुकन चिन्तरपरं गथिग्व चराया रा अपूर्व्व (१) न
मिग्व रा गथ्य नय धकं ।

भवतु विश्वासताव दुत्पातयामि । इतयालोक्याष त्रितय (२) प्रवीत ।

आवया धवके विश्वास याचके परिमान निश्चय धकं थथे चिन्तरपाव
(३) सप तिडाव धार ।

मित्रकुसनन्त -

भो मित्र कुशररा धकं ।

सब्रुते । कुतःस (४) मागछ सिकस्त्वं ।

मृगन धार गनण वया । छ सु धकं ।

जंजुकोवते । क्षत्र बुद्धिनाम जंबु (५) (पौ ३४ ख) को हं मण्यत्र बन्धुहितामृत
वद्वसामि ।

जंबुकन धार क्षत्रबुद्धि नाम जंबुक जे थ्व वनस वांधव मदोन (१) सिक
चोडाथ्यं चोडा धकं ।

इदन्तिंत्वां मित्रया साध्य पुनस बन्धु जीव लोकं प्रवितिष्ठ (२) स्मि ।

आव छे मित्रव नाप राडाव जे पुनजन्म याडा म्वातंग्व, छे थिंग्व वान्धव
दत्तो धकं । (३)

अधरात बानु चोरेणे व मया भवितव्यं ।

आव छे अनुचर जुस्यं चोन्य धकं ।

ततस्ता (४) वदस्तङ्गते भगवति मारिचिमरिनी मृगस्यवास भुमिगतो ।

थथे खं ल्हास्यं चोरे भगव (५) (पो ३५ क) न्त आदित्य त्वं अस्तङ्गत
जुयाव मृगया वास थायस नेम्हं वनं ।

ततह्वचमपक शाखाया सुबुद्धि नामकाको मृ (१) गस्यं चित्रंवसति ।

अथ्य जंबुकनापं मृगवास वरे मृगया मित्र सुबुद्धि कोख चम्पक (२) स्वान
सिमास चोनं ।

क्वखनं धारं

सखे मित्र मृग को यं द्वितिइ । (३)

भो सखे मित्र मृग अमो पासा सु धकं ।

मृगो बते । जंबुको यं मस्माभिः सहसखेभिछन्ना (४) यात ।

मृगन धार जंबुकन जेव मित्र याय एस्यं वर धकं ।

काको बते । वस्यय आगन्तुनां (५) (पौ ३५ ख) सह विश्वास युक्त ।

कोखन धार । भो मित्र अमोव विश्वास याय मभिड धकं ।

तथाचोक्तं (१) ।

अज्ञातकुशलशीलस्य वासो दव न कस्यचित् ।

माजोरस्य हि दोखन हशतो मूटो जरङ्गव ।

गथ्य (२) धारसा कुल शीर व्यवहार मसेयाम्ह वास विय मतेव मचि बास
बितोरेन जलङ्गव गृढ भतिया दो (३) खन थम मोक दवखे ।

तावा स्तुः कगमेतत् ।

मृगन धार अमोख गथ्य धकं ।

काककध्वयति (४)

कोखन लहार ।

४. कांम्ह गिद्ध, भति व चखुंचाया बाखं

अस्ति भागीरथीर गृहकूट नाम पद्यतं । महापक्कर्टावृक्ष । (५)

(पौ ३६ क) ग्वछिनं बेरस गङ्गातिरया समिपस गृहकूट नाम पर्वतस तबधड अक्कर्ट सिमा छमा दव ।

तस्य च कोट (१) र दैव दुर्विपाङ्गलितन पनो जलङ्गव नाम गृतः प्रविसति ।

ध्व सिमाया कोस दैवयाकेना (२) स अन्धजलङ्गव नाम गृद्ध छम्ह वसर पं चोगवं ।

तेज्जोवनाय त बउक्षवासिनः पक्षीनः स्वाहार (३) न्तु किचित्किन्चिदवाति ।

ध्व म्वाचक अर्थन ध्व सिमास वसरपं चोगव पक्षिपनिस्थं आहार (४) चिभाय चिभाय बियाव तर ।

ततो सो जीवति ।

ध्वन आधार याड म्वाडाव चोनं ।

अथ कवाचि (५) (पौ ३६ ख) दीर्घकर्ण नाम जारःपक्षिणा वकानमक्षयेतुंतत्रागत ।

ध्वनलिथे छन्हुया प्रस्थावस दीर्घ (१) कर्ण नाम भतिन पक्षिया चातो नय याड ध्व थायस वनं ।

तमयान्तं दृष्टाशाव (२) कै भयाकुलितैः कोराहः कृत ।

ध्व भति वव खडाव भंगलाचातो उल्लोरन हा (३) रं ।

तछत्वा जलङ्गवनोक्त । को यं मायात ।

थथे भंगलचातो हारा स (४) र जलङ्गव गृढण धन धार सु वर धकं ।

दीर्घकर्णश्चत भवत्मालोक्य समय हाहा तो (५) (पौ ३७ क) स्मा धेनातिसन्निकान
परायन मप्याणक्यानुष्ठान ।

दीर्घकर्ण सेयाव अत्यन्त ग्याडाव जे (१) म्वाय ममार धकं व्यय मफयाव
ध्वया समिपसं चोन ।

तद्यथा प्राप्तव्यं मद (२) त्वतत् समिपसव गछामि तयालोच्यो ध्वसूत्याब्रवीत ।

थथे चोरे भतिन ध्वया (३) समिपस वनेना ध्व नापराय धकं चिन्तरपाव
ध्वया समिपस वडाव धार । (४)

आर्यत्वामभिवन्दे ।

भतिन धार- भो गुरु नमस्कार धकं ।

गृढोवदतिकस्वा । (५)

(पौ ३७ ख) गृढन धार- छ सु धकं ।

साब्रवीत । माज्जाराह ।

दीर्घकर्णन धार- जे भति धकं ।

गृढा द (१) तै । तदपसरदुर लोक्तं चद्वन्तव्योसिमया ।

गृढन धार अमध्वय जुरसा अदिक ख (२) छाय तायिनेनं हचकास्यं जे
मोचक्य मतेबरा धकं ।

माज्जरोववति । शयतां ता वत्तम (३) वचन ।

भतिन धार जे वचन नि डेडो धकं ।

अकोहय । दिवघयास्त (४) दाहं तव्यं ।

ध्व रस जेन मोचकार सां मोचके धकं ।

यतं,

जातिमात्रेण कश्चित्ककंम्यपू (५) (पौ ३८ क) ज्यतैक्वचित्: व्यवहार परिज्ञाय वध्य
पुन्यायवा भवेत ।

गथ्य धारसा जाति मात्रन सु जु (१) रसन्व मोचक्य रा पुजरप्य रा चयूर्य
व्यवहार सोयाव छो जोग्य जुरओ पुजरप्य जोग्य (२) जुरसा मान्य याय मोचके
जोग्य जुरसा वध्यं याय धकं ।

गृद्धावदत । कथत (३) वानुचरितं ।

गृद्धणधार छन मजात चरित्र गथ्य धकं ।

सोब्रवीत ।

दीर्घ (२) कर्णन धार ।

अहमत्र गंगातिर नित्य स्नायि नीरमिषा । ब्रम्हचर्य चान्द्रायस नियतामि च (५) (पौ ३८ ख) रित्रवत्रं ।

जे ध्व गंगातीरस नित्य स्नान याडाव निरामसि याड ब्रम्हचर्यय् धररपं
चान्द्राय (१) न व्रत चररपाव चोडा ।

युष्माश्च धर्मं ज्ञानमय विश्वास भूमय ।

पछिणोभ (२) मागे प्रस्फुवति अतो भवदमयो विदा

बुद्धभ्या धर्मं शोतुं महमन्नायात ।

छे धर्म (३) ज्ञान शास्त्र सव धकं जेव विश्वास याक पक्षिपनिस्थं जे
इहवने छे प्रसंसा लहाक ध्वते (४) न छे धर्म शास्त्र सव छे धर्म शास्त्र डेनेन
विद्या सव धकं डेडान जे थन वया ।

भवन्तु (५) (पौ ३९ क) रचेतादृशा धर्म शायन्मामति थिहन्तु मुद्यता । गृहस्थ
धर्मश्च ।

आरोबप्युचितं कार्यमाति (९) ध्वं गृहमागतो ।

छेतु पश्वगतां छायां नो प सहर तमम ।

अन्यश्च ।

यदान भवति (२) तदा प्रोतन वचसायिता वदातिथिं पुज्यां ।

ध्व छेस छतां मदतसन्वं प्रिति वचनन धिनं (३) अतिथिपुजा याय ।

तथाचोक्तं ।

भूगानि भूमिरूबकं वाकंचतुर्थी रस नृणां । (४)

एतान्यपि सतां गेहे ताछियते कवाचनं ।

देवथ्यं भारपातखिनं चोन्य थाय दु भूमि (५) (पौ ३९ ख) थन दिसन धकं
आदरनं सत्कार वचन लंख आदिन भापि गाव रा धकं ध्व प्यताखिचं सजर्जण्या
(९) गृहस ग्वरनं मवय मफोय ।

अपरन्व -

निर्गुणेष्वपि सत्त्वेषु दया वृवन्ति (२) सद्भवः ।

न हि सहरते ज्योत्स्नां चन्द्रश्चोण्डारवशानि ।

निगु निम्ह व जुरसनवं सा (३) धू जन न दया यात ग्वतोथ्यं धारसा तोयु
बेराण चन्द्रमास्थं चन्द्रारया गृहतपं समस्त (४) तुल्ययाड खर ध्वतोथ्यं धकं ।

गृद्ध वदत -

माज्जीरो हि मान्सरूबयः पक्षिशावकारचा (५) (पौ ४० क) त्रनिबसन्ति तेनै
ब्रवविमि ।

गृढन धार छे जुयुव भति रास चेत वडम्ह पछिया चातो ध्व सिमास वसर
पं (१) चोगव ध्वतेन गथे धाया धकं ।

माज्जारो भूमि स्पृष्टवा कर्ण स्पृसतिकते ।

मतिन (२) पिशिव थियाव न्हसप्वत थियाव धार ।

मयाच धम्मशास्त्रं श्रुतवा वितरागेण दुष्कर व्रत (३) मिद मघय वसित ।

जेन धम्म शास्त्र डेडाव निरोभन दुष्करे व्रत चररपं चोडा धकं । (४)

यत

परस्परं विबदमा नानामपि प्रमान शास्त्राणाम
हिंसा परमा धम्म इत्यतैवसंत्य । (५) ।

(पौ ४० ख) परस्पर नाना शास्त्रस ल्हास्यंतया छोयासिन्व अहिसा पर
धम्म धकं ध्व सत्य धकं । (१)

अपरन्व -

सर्व्व हिंसा विवृत्तायनराः सर्व्वसहायश्चय ।
सर्व्व स्याश्चम भूताश्चतनरा स्वर्गगा । (२)
मिति ।

अपरन्व ।

एक एक शुद्ध धम्म निघन प्यनुया तियाति यष शरिरण समनास (३) सर्व्वमन्यत्र
गच्छति ।

किन्व

यातियस्य यदामान्स ममयो पश्यमान्तरं
एकस्यंक्ष (४) शिका प्रीतिरन्यः प्राणे विमूष्यत ।

रानेविव रा ध्वरिव ध्वनिम्हसं अत्यन्त अदिक पाक नवम्ह (५) (पौ ४१
क) या क्षरमात्र सुख रा ध्वरम्हया प्राण मोक ।

अपरन्व -

वृतव्यमितिय दुःख पुरुषसियोपजाय (१) तोशक्यस्ते ।
शत्यस्तेनानुमानस्य परोषि परिरक्षितुं ।

सिय धाया पापघड प्राणया दुःख छु (२) नु मदु ध्व अनुमाननं थव शक्तनं
तुनथ्य मेबन मोचके बड बरस रक्षरभ्य मार । (३)

स्वच्छन्द वन जातेन शाक्य नापि प्रपुज्यते ।

अवस्य दशलोदरस्याथेक कूर्यात्पातकं जे (४) नः ।

थम थ्य थमं वनान्तरस जायरपु सोर्ग पातारनस्यं प्यत थंड गोर थथिंग्व
छोन थवन (५) (पौ ४१ ख) जीर्णं वनकाव दग्वोदरया निमिर्त्तन मेवया प्राण
कास्यं महापातक सुनानं यायुव ।

एवं विश्वास (१) स्य तरूकोटरस्थित । तेतो दिनेषु

गच्छत्स पक्षिशाचकानाक्तम्य त्रत्रानियखादति । (२)

ध्व प्रकारन थ धर्मिं थ्यं डनकं विश्वायाचकं दीर्घकर्णं भति सिमा
कोसिचोन । ध्वनरिथ्यं (३) भंग्लर मदु सोयाव भंगरैरचातो कायाव सिमा क्वस
नय यनं ।

अथ येषामपत्यनि (४) खादितानि त्ये शाकार्ता विरयदिमजिज्ञाना मालंक्वा ।

ध्वनलिथ्यं ग्वम्ह पक्षिया मोचा (५) (पौ ४२ क) तो नयाव मोर ओम्ह
पक्षि शोक याडाव दुखि याड विराप याड चिन्तरपरं ।

परिज्ञाय मा (१) ज्जरं कोटरान्नि सृत्य परयितः ।

ध्व पक्षिमनिस्यं मोचातो मोयाव सोक याड (२) मासयाड वव सवयाव
भतिन सिमाक्व तोरतंवर ।

इतस्तनो रूप यदिभिः नत्र त (३) चुकोत्रर साचका स्थिति प्राप्तानि ।

ध्व पक्षिपनिस्यं मार भारपं चिनतरपं सम (४) स्त थायस मार जोरडास्य
थमथम चोडा सिमाया कवसं मोचातोस कोस खनं ।

अनन्तर (५) (पौ ४२ ख) श्चानेन शाबकाः खादिता

इतिनिश्चितो पक्षि भिः मेरकं कृत्वास गृद्धो व्यापादिता ।

थथे व्वस खडा (१) व थ्व गृद्धनखं भेजेस माचातो नर धकं थथे भार
पं पक्षिपनि मेररपं गृद्ध स्यात । (२)

हतोहं ब्रवीमि । अज्ञान कुल शीलत्यादि ।

सुबुद्धि कोखन मृग हात थ्वतेन कुल (३) शीर थम मसियाम्ह वास बियमते
धकं ।

इत्याकर्णा जम्बुकः सकोपमाह ।

थथे (४) कोखन घाया डेडाव जम्बुकन तम चास्यं धार ।

मृगस्यं प्रथम दर्शन मवानपि अज्ञातकुल (५) (पौ ४३ क) शील एवं तवमव तास
हय थमज्ययाव देतस्पस्नेहानु वृतिरूत्तरोत्तरं बद्धिता ।

मृगव छु डहवने नाप (१) रातस्यं छनं कुल शीर मसेव आव गथ्य छुव
मृगव स्नेह याड नाना कथा ल्हास्यं थे थे हे (२) ति जुर धकं ।

अन्यच —

अय निर्जः परीवति गणना लघुचेतस्यं ।

उदार चरिता नान्तु (३) वसु धैव कुटुम्बकं ।

यथा दोय मृगा बन्धुस्त थाय भगवानपि ।

गथ्य (४) छन मृग मित्र जुर अध्वय जे धकं ।

मृगो बदत । कि भने मोर्तरोवरण सर्व्वयकत्र

विश्व भारा (५) (पौ ४३ ख) पसुखिमि । स्थियतां ।

मृगन धार अमो छो याय थथे उत्रा फोतन न्वाडाव छो याय भेजे स्वम्हं
(१) नाप विश्वाम याड सुखन चोन धकं ।

कोकएवमस्तु ।

कोखन धार छन धायाध्वय (२) धकं ।

प्रातः सर्व्व यथमि मत देशगता ।

एक दातेन जंबुकेन सुनिमृतमुक्तं । (३)

ध्वनंलि नसडाव थमथम यया२ थायस वनं । जंबुकन एकंतर सपतेड
वडाव मृग (४) हात ।

सख मृगाएतस्मि न्वनेक देशेशस्य पुर्ण क्षत्र पस्तिम दहं त्वादयासि तथा कृतसति
(५)

(पौ ४४ क) भो मित्र मृग ध्व वनान्तरस अपुर्व्व छोव दव ध्व जेन छ
केने धकं (१) बोड यडाव केडाव न्हिथं ध्व मृगण नर वन ।

क्षत्रपति नादप्त्वा पाशस्तत्र वियोजित । (२)

बु ध्वरन खडाव ध्व बुस पास छुतं ।

अनन्तरं पुनारागतो मृगः पाश वद्धा चिन्त (३) यन ।

ध्वनरिध्वय पुनर्व्वार नरवडाव मृगपाशन केडाव चिन्तरपरं ।

कोम (४) मित्रः कालशायातु । तुं मित्र दन्य समर्थ

मेवन सुनानं कार पासव तुल्य सवरया पाश (५) (पौ ४४ ख) न केड
जे रक्षरपिव मित्रन परम धकं ।

अत्तान्तरस जंबुकः तत्रचगत्योपस्थि चिन्तयत । (१)

ध्वनरिये ध्व जम्बुक ध्व चरा पासन केड थायस वडाव चिन्तरपरं ।

फलि (२) ततावदमास्कं बायत प्रबन्धेन मनोरथ सिद्धिरपि बाहुल्यान्ना विथिति ।
यर्त । (३)

एतस्यात्कृत्यमानस्य मान्साशुग्मिसान्य स्थिखण्डा न्य प्रिपाप्त व्यानि ।

आव निफल (४) रपरा जे कपट उपायया प्रभावन मन बांछा सिद्धि
जुरो यको नय दयुनो धकं । ध्वया रा चोथस्यं म (५) (पौ ४५ क) नुष्यन
यडाया रा न हिन पुड कोसखिनुं नय दयु मखा धकं ।

मृगास्त माराभ्य पोल्ला सितो ब्रते । (१)

सखे । छिनिबन्धने त्रासस्वभां सत्वरं ।

चरानं जंबुक वव खडाव रस तायाव धार । भो (२) मित्र ध्व पास फेकिने
रक्षा याहुने धकं मथान ।

यतः ।

आपत्सुमित्रं जानिया धुद्र (३) शुरं धनशुचिं ।

साय्या क्षीणे शुविले पुव्यसन पु च बान्धवानु ।

मित्र सेय जुरं आपदा (४) स सुर सेय जुरं संग्रामस शुचि सिरधाय
जुरं पर धनादिस निरोभिम्ह स्त्री धाय जुरं थव धन मो (५) (पौ ४५ ख) क
वेरस दरिद्रस बान्धव सेयजुरं परस्परडास्यं रक्षा याकम्हं ।

जंबुक पाशं महुत्रिलोक्य (१) चिन्तयेत । दूधं शब्दताव दयस्वत्वं ।

थथे मृगन धायाव जंबुकन पास बारंवार (२) सोयाव चिन्तरपर क्वात्तिकं
स्वरं तियभार धकं ।

व्रत र स्नान निम्मिता एतै वास (३) स्नत्क थमध भट्टारक वासर दतै स्पृणाभि । मित्र
नान्यथान्त व्यर्थपमाते तवया वक्तव्य (४) तत्तमयाव कर्तव्यं ।

जंबुकन धार भो मित्र मृग जे मोड लहुयाव शुचि सिरन थनि एका (५)
(पौ ४६ क) दाशी व्रत चलरपं चोडा थथिड व्रतस गथे अमो पास फेने भो मित्र
जे थन चोने मखा कनस ड्हाचो छन (१) धायाथ्यं जेने फेके मखा धकं ।

अनन्तर क्राकः मृग समागत मदगभ्याश्रिषात तथा (२) विधं द्वाष्ट्वा वनदत ।

ध्वनंरि मृगया मित्र सुबद्धि कोखन मृग मवयाव स्वर वंस्य (३) पासन
केड चोड खडाव धारं ।

सखे किनतत् ।

भो मित्र अमो छु धकं । (४)

मृगोब्रते - अवधिरित सुहृद्वा कयस्परं ।

मृगन धार सुहृदयया वचन मडेडाया फ (५) (पौ ४६ ख) लन धकं ।

तथाचोक्तं ।

सहृदि हितकामानां यः शृणोति न भाषितं ।

विपत्सनिहिता तस्य स मरः (१) शत्रुनन्दनः ।

गथ्य धारसा थवके हितन ल्हाक हेतिया वचन मडेडम्ह थ्वम्हण थव (२) तं आपदा मारजोव शत्रुया आनन्द याक्व धाय ।

काकोब्रते । स शृगारःक्व । (३)

कोखन धार । थ्व धवर आव ग्व धकं ।

मृगोणेक्तं । मन्मान्सार्थीतिष्ठतेनैव ।

मृगन (४) धार जे रा आसा याड चोड धकं ।

कोको बदत । मिन उक्त मेवमया ।

कोखन धार जे म (५) (पौ ४७ क) धाया रा धकं ।

अपराधोनमस्तीति नैव विश्वास कारनं

विद्यतेहि नृशंसत्यो भयं गुणताम्र (१) मि ।

निच्छ्वास अरे वन्चक किंत्वया पास कर्मकृतः ।

भास्व तयानं धारं अ (२) रे जंबुक वंचका गथ्य छन पाप कर्म याडा धकं ।

यत,

सरापिता नाम धुरैर्व्व (३) चोमि -
मिध्वया पचरैश्चवशुकृतानाम
आसावता शदुधतन्व लाकं
मिमथिनामन्व (४) यितच्यमास्ति ।

अपरन्ध

उपकारिणि विशुद्ध शुद्ध मतोय समचरति पापं ।
त मु (५) (पौ ४७ ख) वन त्रयमलिनं भगवति वसढ थ कथं वहसि ।

उपकार याय ध्वयड नकं कपत वचरपं पा (१) प याक्व थथिंग्व त्रिभुवन
संमलिन पापि भगवति पृथ्वस्यं गथ्य बुस्यं तर ल्हन्यफतं (२)

अवध्रास्थि तिरयं दुज्जनानां ।

यत्थेनं दुज्जनया मज्जात थथे खव ।

प्राक्यापद (३) चोः पत तिखादति पृष्ठ मान्सं
कर्णोकरनं नविरोति सर्व्वे चित्रं ।
क्षिद्रनिरप्य सहसा (४) प्रविशतयशक्ति ।
सर्व्व अलस्य चलित्तमे सर्क करोति ।

गथ्य धारसा दुज्जनव पति व उस (५) (पौ ४८ क) भाव गथ्य पतिन
यात अध्वय दुज्जन न यायुव डहपा तोतिसनि जुयुव ध्वनलि जरधुरी वने जुयज
न्ह (१) सपोत व्वस विचित्रन हारिव । थनलि छिद्र सोयाव दुविस्यं प्रहार
यायुव ।

अ (२) थ प्रभाव कालेस क्षत्रपतिलगुड हस्तस्तं प्रदेशमागतछन्न (३)
बलोकीतः कोकेना बलोकीतः काकेना बलोक्यचोक्तं ।

थथे चोडा बेरस ध्वनलिंध्यन नसडाव ध्व बुध्वर (४) न थ्यंग ज्वनाव
पास छुस्यं ताथा क्यड मक्यड सोय याड व खडावय कोखन चिन्तरपाव
धार । (५)

(पौ ४८ ख) मित्रतव मात्मानं मृत वत्स दस्य निष्ठा ।
यदा हंस बृकरोमितदात्वमुत्थाय सत्वरं मपरिष्यसि । (१)

भो मित्र मृग छु सि छुस्यं चोडो लिन तव शब्दण हारडाव मथान वपदडाव
वसे हुनि (२) धकं ।

ततः क्षत्रपति नाहर्षोत्फुल्लन यनेनां बलोक्ति ।
तथा विधां मृगा बलो (३) क्य चासो आस्वयं मृत इति
मृगं बन्धनात्मे चयितवा पाशात्सचरित्र सयन्ना वफुव । (४)

ध्वनलिथ्यं बुध्वलन चला कयड खडाव आनन्द याड रस तायाव सो
कोखन स्यडा थ्यं सिक छुयाव (५) (पौ ४९ क) चोडा मृग खडाव पाशन केडाव
थमध्वय थमं सित्रो धकं पास फेडाव पास गोरमुढाव चोनं ।

त (१) तःकाक शब्दश्रुत्वा मृग परायित ।

ध्वनलि कोख हारा शब्दनं मृग बेर वेगन । (२)

तमुच्छ्रित्यं व्याधेनक्षिप्त लगडेनस शृगाराहतः ।

चरा वेस वड खडाव सवर (३) न चरा मोडं छोया ध्वयगन मृगया हि
खीन्व फेय याड चोड जंबुक कयाव सित । (४)

तथाचोक्तं ।

त्रिनिर्व्वैत्रिमिमासैस्त्रिभिः पक्ष स्त्रिमिर्दिनैः ।

अतयुक्तटेः पुयपापैरिरिव फलमश्रुत । (५)

(पौ ४९ ख) गथ्य धारसा सोंडस रत्यास स्वरास स्वन्हुस तव पाप तव
पुण्य ध्व न्यताया ध्वतेन डहा फलरपिव । (१)

अमोहं ब्रवोमि । पक्ष भक्ष कयोरित्यादि ।

ध्वतेन नयुव नसाव प्रीति मतेव धकं हिरण्य (२) कन लघुपतनक
हातं ।

काक पुनराह ।

अक्षितेनापि भवता नाहारो मम पु (३) करे

त्वयि जीवति जीवामि चित्रग्रीव इवनाध ।

अपिच ।

किरश्चामपि विश्व (४) सो दृष्टः पुण्येक कर्मणा ।

सतां हि साधुशील म्वात्वच्चित्रग्रीवयोरिव ।

किंव

साधो पुरुषत (५) (पौ ५० क) स्यापि मनो नायितो विक्रिया ।

न हि तापयितु शक्य सागरोम्म सृणो कया ।

गध्य धारसा (१) साधु तस्पुरुषया चेत्र गोरनं ममिरे विक्रियास बने मफुव
ग्वतोथ्यं धारसा सागर समुद्र (२) या लखं सो मेन क्वाचके मजिव थ्यं ।

हिरण्यकोब्रते -

चायरत्वं चपरन सह स्नेह (३) सर्व्वथापि न कर्तव्य ।

हिरण्यकन धार छ चकर सोव ग्वरनं स्नेह याय मतव धकं । (५)

तथार्युक्तं ।

माजर्नारा महिषी मेषःकाकः कापुरुषस्तथा विश्वा (५) (पौ ५० ख) सात्प्रमबन्त
विश्वास सत्रस नोहित ।

ध्वतोथ्यं नीतिस लहाया डेडो भतिव, मेसव, फसिव, कोख व का पु (१)
रूषा ध्वतेसव विश्वास पात्र मखो विश्वास यातसा हित मजुव ।

शत्रु पक्ष भवामऽस्याकं ।

विशेषन छ जे पनि स शत्रु पक्ष धकं ।

उक्तन्व ।

शत्रुना नं हि सदध्या (३) त्सु शिलष्ठनापि सन्धिना ।

सुतप्तयपि पानिय समयत्यव पावकः ।

शुत्र व सन्धि (४) याय कोमरण सन्धियात वरसन्वं मतेव चिकुटी शुत्रन मोचके फव क्वाक लख जुरसन्वं अग्नि म्हो (५) (पौ ५१ क) ड मोचके फवथ्यं ।

दुर्जरुण परिहर्द व्यागुणे नालंकृत्वविहि ।
मणिनातं कृतो सर्पः किं नसो (१) न भयङ्कर ।

दुर्जरुनव ग्वरनंभय पार गुणन आलंकृत याड गुणवन्त जुरसन्व (२)
ध्वतोथ्यं धारसा मणिन भुषरपं चोड सर्पव भय ममार स्यराहन ध्वतोथ्यं ।

अन्यन्व (३)

यर्दशक्य न तशक्यं यछक्यं शक्यमेतत ।
नोवके शक्तो याति न नौकागच्छतिस्थर । (४)
अपरन्व
महतामपयसारण यो विश्वासति शत्रुषु ।
विरक्तस त भार्या सुत दन्ततेस्य जीवितुं । (५)
(पौ ५१ ख) लघुपतनको दति ।
शतंमया सर्व्व तथापि ममैवात्संकल्पः त्वया सह सोहदय बस्य
कर्तव्य मया (१) ॥ मोचो नाहारेण तवद्वारि आरंख्या पादयमि ।

लघुपनकन हिरण्यक हात । छन व जेन दया (२) समस्तं डेने धुनो अमध्वय
जुस्यहरसन्व जेव मित्र सम्बन्ध याहुने छे जेन अवश्यं सुहदय याय (३) छन यया
नं याय मजिवना निराहारन उपवास याड छे द्वारस प्राण मोचके धकं । (४)

तथा हि ।

मृतघटवत्सुख भेदं दुःसधानो हि दुर्जनो भवति ।
सुजनस्तु कनक घटवद्दृढदेशवासु सधेय । (५)

(पौ ५२ क) चाधरपो तपज्याकथ्यं गोरनं दुर्जरुण व बोरडाव होने
मजिव सुर्जन गुणिक जनव बारसन्वं सुवर्ण घत त (१) प ज्याकथ्यं रसन तस्यं
होनिव ।

द्रवतवासर्बहोलानि निष्मिता मृग पक्षिना ।
भयालोभाच्च (२) मुखानां संगत दर्शमातसतां ।

अपरंचेत ।

शातवा शातासङ्गतं मिष्यते ।

स्नेहवपि साधु (३) जनानां गुणानायायान्ति विक्रयां ।

भंगपिहि मृणारणाम शुबन्धितं तन्तव ।

अन्यच्च । (४)

शृणुसुचित्वं तयागोता सौयूर्य समान सुख दुःखतां ।

दक्षिण्यं चानुरक्तिश्च सत्यमेव मया कृत्वा । (५)

(पौ ५ ख) एतै गुणरूप्यत कोमयान्य प्रातव्यः ।

लघुपतनकर धार ध्वते सम्पन्न जन व सु मित्र लाय् (१) धकं ।

हिरण्यको बदिनिशुत्याह ।

हिरण्यकनं प्वारण पिहा वयाव धारं । (२)

आप्यायितो छ भवतानेन वाक्यामृतेन ।

जे अप्यायमान चारग्व छेन वचने अमृत धकं । (३)

तथाचोक्त ।

धर्मात्तन्न तशुशित जल्लस्नान मास्वबलिन श्रीखण्ड विलेपन सुखयति प्रत्यङ्ग मर्ध्य

(४) णिगंत । प्रीन्य सज्जन भाषित प्रभावति प्रोत्या यथा चेतसः क्युत्क्याथ पुरस्कृतं

सुकृति नासा कृष्टि मन्त्रो । (५) (पौ ५३ क) पत्रं ।

अन्यच्च ।

रहस्यमेदो याद्याच नेष्ट्रन्यं चलचितैता ।

कोयो निसत्वता धुतमेतमित्पत्रस्य दुःखनं । (१)

गुप्त खं पिथने इच्छा निष्फूर वचन लहाय चञ्चर चित्तं जुय क्रोधि जुय
निसत्वता द्युर्त ध्वते मित्र (२) दोख मित्र बाय फल ध्वतेस ।

अन्यच्च ।

न वचनंक्रमन किमपि दुःख नं त्वायिन रजते । (३)

ध्वते वचन जे वचन धररपं ध्वनेस छुताङ् धररपं सने मतेव ।

यतः ,

पढत्वं स (४) त्य वादित्वं कार्यार्यागन गम्यते ।

अस्तज्जत्व मचापत्यं प्रत्याणावगस्यते ।

अन्यथैवहि सौहार्द्र (५) (पौ ५३ ख) उपत्सवच्छान्तरात्मनः ।

प्रवर्त्ततेन्यथा बाण्डि शायोपहतरेवसः ।

तत्भवतु भवतो भिमत्तं ।

ध्वतेन छेजे (१) मित्र धकं ।

ततः प्रभृतितयो परम्परं सखो म भवत । ततो हिरण्यको भोजन (२) विसेशैर्वायस
संतोष्यं विवरं प्रविष्ट । वायसो पिस्थानंगत ।

ध्व प्रकारन ध्व पनि (३) मित्र जुयाव हिरण्यकन रघुपतनक अन्न आदिन
सन्तोष याडव थव छु प्वारं दुहार । (४) लघुपनक थव थायं वन ।

ततश्चयोः प्रतयह मन्यान्याहार दानेन कुशल प्रश्नै विशं भोरायै (५) (पौ ५४ क)
श्च कारा दुतिवर्त्तते ।

ध्वनरि ध्वपनि नेन्ह न्हिथं अन्यान्यन थेथे अन्न आदिन यिनि थिबि याडने
कुश (१) ल सवादन विशामण नाना कथा ल्हायाव सदा कारं स्नेहन चोन ।

एक दावायसो हिरण्यकोमह - (२)

वयस्यकस्तल त्यहार निदं स्थान ।

छन्हुया प्रस्थावस एकत्रे नेम्ह चोरे रघुपतन (३) कन हिरण्यक हात ।
मित्र ध्व थायस अन्न मोर याक्य धकं ।

हिरण्यको व्रते । मि (५) (पौ ५४ ख) न्वक्व गन्तव्य ।

भो मित्र गन वने धकं हिरण्यकन धाया ।

तथाचोक्त ।

तिष्ठंत्येकेन पादेन चरत्येके (१) न बुद्धिमान् ।
नाशमीक्ष परं स्थानं पुर्व्वमायतनं व्यजेत् ।
कायसोवदति । अस्ति मित्र स्थानसं (२) मिरूषित ।

लघुपतनकन धार ग्वच्छिन्वं थायस स्वस्यं तया दवख धकं ।

हिर (३) ण्यको वदति । किमेतत् ।

हिरण्यकन धार गथिग्व थाय् धकं ॥

वायसो वदति । (४)

कोखन धार ।

हस्ति दण्डकारणै कपुरगो राख्यं सर । तत्र चित्रकारो पज्जितः प्रिय (५) (पौ ५५ क)
सुद्वत्स मन्थारमि धानः कुर्म सहज धार्मिकः प्रतिवसति ।

ग्वच्छिन्वं दण्डकारण्य भूमिस कप्पु (१) र गोरे धाया नाम पुष्करणो
दव । ध्व पुष्करणीस सताकारया मित्र अतिप्रिय सुहृदमन्थर (२) धाया नाम
कापरे वसरपं चोड अति सहज धार्मिक ।

यर्तः

परोपदेशे (३) पाण्डित्यं सर्व्वासुकरनृणा ।
धर्म स्वयमनुस्थानं कस्यचिन्तु महात्मनः ।
स च मत्स्याहार (४) विशेषेभ्नां सर्व्वद्वयिष्यति ।

ध्वन नमस्कार याचकं शरीर वद्वमान यायु धकं ।

हिर (५) (पौ ५५ ख) ण्यको वदत । ततोमयात्रावस्थाय किं कर्तव्यं ।

हिरण्यकन धार अमध्वय जुरडाव छे मदयकं जे (१) जुकव थनगोडाव
छाय धकं ।

यतः ।

यस्मिन्वेशे न शात्मानं न मित्रा निचवान्धवा ।

नर (२) विद्या गमक्वश्चिन्तं देशं परिवज्जयेता ।

गोतोध्यं धारसा ग्व देशोसं थजुर सत्कार या (३) ड थम मान्य याकं
मदतडाव मित्र वन्धव मदतडाव विद्या शास्त्रस मदतडाव थथिग्व धा (४) य
थथिग्व देश त्वरते मार ।

अपरन्व ।

पन्वपत्रन विद्यान्तरे कुर्यात्तत सस्थितं ।

धनि न शो (५) (पौ ५६ क) तियो राजा नदी वैद्यस्तु पन्वमे ।

ध्व डाता मद्रु थायस वसरपे मतेव धनि धनिशोतं राजा छ्व वैद्य ध्वते
(१) धकं ।

ततोमामभितत्रनय ।

ध्वतेन जे अमो थायस बोड यडा धकं ।

अथ (२) वायस्तेन मित्रण सह विचित्र कथा लापैस्तस्य सरसः इयजगामः ।

ध्वनलि (३) क्वख ध्व हिरण्यक मित्र सहितन नाना विचित्र कथा ल्हायाव
मन्थर चोडा पूपुरीया समिप व (४) डाव ।

ततो मन्थरादुवोदव लोक्य लघुपतनकयो रूत्थायति थुयं चत्कार चकार ।

थथे बर वव (५) (पौ ५६ ख) लघुपनक तायिनन मन्थरण खडाव वपं
दड वडाव सत्कारण आतिध्वय यातं ।

यर्त ।

वारावा (१) यदि वा वृद्धा युवा वा गृह मागत ।

तस्य पुजा विधातव्या सर्व्वस्याभ्यागतो शुरू । (२)

छान धारसा वारक जुरसन्व वृद्ध जुरसन्व न्याचम्हा जुरसन्वं थव छेवर
झव पुजा याय (३) मार धकं समस्तं यां अभ्यागत गुरु जुव अर्थण ।

वायसो बदति ।

लघुपतनक (४) न धार ।

वयस्यस विस्यव्यन तस्मै पुजां विधेहि ।

अतोय पुण्य कर्म्मनां धुरिन कारूप्यर । (५) (पौ ५७ क) रत्नाकरो हिरण्यको नाम
मुख राज ।

भो मित्र । मन्थर जेयासिन्व ध्वस मान्य पुजा याहुने ध्व (१) स जुयु गथिग्व
धारसा महा पुण्यात्मा समस्ता पुज्य याड चोड मेव खडन दयावन्त कारूप्य
(२) रत्नाकर हिरण्यक नाम छुया राजा धकं ।

एतस्य गुणस्तुजिह्वासहस्रद्वित (३) यन सर्परजो यदि कर्तुसमर्थ ।

स्यादित्युत्कवा चित्रग्रीव व्याख्याननुपवर्णिता वा (४) न ।

ध्व सगुण खल्हाय मे नेदोर सोदोर थोर नाग राजानं मफूव धकं थथे
घायाव रघु (५) (पौ ५७ ख) पतनकन मन्थर चित्रग्रीवया पास हिरण्यकन फेडाया
खं कन ।

ततो मन्थर सादरसं पु (१) ज्याह ।

थनरिध्वय मन्थरन हिरण्यक आवरन पुजा सत्कार याड न धार । (२)

तद्वा न्मनो निज्जन वना गमन कारण माख्यातु मर्हसि ।

थथिग्व निज्जन वनस भ (३) या कारनस छो जे कहुन धकं ।

हिरण्यको बदति ।

हिरण्यकन धार (४) ।

कथयाभिधयतां ।

५. सन्यासी व धनिम्ह छु या बाखं

जेन लहाय डेहुने धकं ।

अस्ति चम्पकायापुरि प्ररिवाज कायाव (५)

[(पौ ५८) ग्वछिन चम्पकपुरिधाया देशस भिक्षु वसरपं चोड ।

सच भोजना वशिष्ठ भिक्षान्न सहितं भिक्षा पात्र नागदक्ष स्वदुवस्त्राप्य स्वपिति ।

ध्व भिक्षुण थम नया लेड भिक्षा फोन हया हन्न भिक्षा पात्रस थडानागदण्ड
किलिस अरागस खास्यं तया ।

अहन्वत दन्न मृत्युत्य भक्षयामि ।

जेन ध्व खास्य तया अन्न त्वचाव्वाडन नराड ।

अनन्तर तस्यं सुहृद्विशाकर्ण नामपरिब्राजकः समागत ।

ध्व क्षस ध्वया सुहृदि विणाकर्ण नामम भिक्षु ध्व याक वर ।

तन नाना कथा प्रसङ्गा वस्त्रितोभमत्रा साथं जर्जर वंसा दण्डा ताडयेत ।

ध्व व नाना कथा ल्हास्यं चोले जे भयनं पंत तुताम कायाव जे ख्यायन
धाधायातं ।

विनाकर्ण उवाच ।

विनाकर्णन धार छान जेन लहाय भिड् खंस चेत मनस्यं मरे चेत तर
धकं ।

चुडाकर्ण उवाच । भद्रनाहविरक्त किन्तु पश्यय मुखकाममाष्कारी सदापात्र भिक्षान्त
भक्षयति ।

विमिति भग कथास भवान्निर्क्तो दुन्या शक्त ।

चुडाकर्णन धार चेत मत] (पौ ५९ क) या मखेत छे ख डेडा क्षय थे
जुरसन्व थ्व छुव वन ख्याडातु छुं जेके उपकार याक सदा कारं जे भिक्षा पात्रस
(१) चोड अन्न नर उयु धकं ।

विणाकर्ण नाग दण्डकं विलोक्याह ।

कथंमुखकः स्वण्यन्वो । प (२) मेताव दूरयाव दण्डयति ।

तत्कारणे नात्रके मिति भवितव्यं ।

थथे चुडाकर्णन (३) धायाव विना कर्णन नाग दण्ड सोयाव धार गथ्य
छु चिकुति वचन थ्व लृ तते तायिने रोच व्वा (४) य फत । थ्वया मेवता छोखिन
कारन मदय मफोव धकं ।

उक्तञ्च ।

नाकस्मा ध्रुवति वृद्धं केशेषु (५) (पौ ५९ ख) कृष्ण चुम्बति ।

पति निदस्य मालिगे हेतु रत्र भविष्यति

अकस्मा कारण मदरे ल्यास्य म्हचमोन (१) ज्याथ पुसमि चसं क्वं सार
।व चुपा नर थ्व प्रकारण चंश क्व सारया निर्भयन पुसानि आलिंगण या (२)
डा थ्वया हेतु मदय मफुव धकं थ्वतोध्यं ।

चुडाकर्ण पृच्छति । कथमेतत् ।

चुडाकर्ण (३) न डेन अमोख गथ्य धकं ।

६. बुढा वनिया व वया व्यभिचारिणी मिसाया बाखं

बिनाकर्ण कथयति । बिनाकनकन
अस्ति गोत्र वि (४) षय कोशान्वी नाम नगरि ।

ग्वद्धिन्व गौरी भुमिस कौशवि नगरस ।

तस्या चन्दन दासां नाम (५) (पौ ६० क) बनिक महाधनो बसति ।

ध्व नगरस चन्द्रन दास नाम वाणि महाधनि वसरपं चोड ।

तेन च पश्चिमे (१) वयसि बर्द्धमानोकायावस्थित चेतसा धन
दय्याल्ली लावती नाम बज्रिक पुत्री पर्यानी (२) ता ।

ध्व वाणिन ज्याथ वस ननं कामस चेत वडव धनया वरन लिलावति
नाम वाणि (३) या म्हाच कार ।

सोच कमरतोर्ज्ज मद्धिजयवेजयन्ति व यौवनवतिव्वभूव । (४)

ध्व वाणि पुत्री अति सुन्दरी काम देवता स्त्री रति वयरत्रं योवन वति ।

सब वृद्धपनिस्तस्या संतोष (५) (पौ ६० ख) यना भवत ।

ध्व ज्याथ पुसमिन ध्वया संतोष मजुर ।

यत

शशिनिव हिमार्त्तानाः स्त्राविव ।

मनो न र (१) मते स्त्रीनां जलपिन्द्रियमतो ।

ध्वतोध्य धारसा चिकुन पिडरपं दुःखिम्हया चन्द्रतोध्यं त (२) पन
पिडरपुं दुःखिम्हया सुय्यं त्वध्यं स्त्रीया चेत मवड जरान पिडरपु ज्याथ
पुसनियाके । (३)

अपरन्व ।

पतितेषु हि दृष्टेषु पुस का माक कामिता ।
भैषज्यमिब भन्यन्ते यदन्यमनस स्त्रीय (४) ।
स च वृद्धपतिस्थामति दान रागवान ।

यत

धनसा जाबितिशा च गुर्वी प्राण भृतांसत ।
वृद्धस्य तरू (५) (पौ ६१ क) णी भाय्या प्राण भ्योपिबतियसि ।

ध्वया वृद्ध पुसमिनि ध्व मिसा अति मतेड ग्वतोध्यं धारसा धन दयके
आसा (१) म्वाय आसा प्राणिया ग्वरनं इयातो वृद्धया तरूणी स्त्री इयातो
प्राणयासिन्वं ।

अन्यत्तर्य

नोप भो (२) क्तं न च त्यक्तुं शन्कोति विषयान्जली ।
अस्थि नीद्धशश्चैव जिहाया लोघिकेवरं ।

ग्वतोध्यं धारसा वृ (३) द्धया जोवन स्त्रीनय मजिव तोडस्यं मत्यड
लाहातस तया लान पुड कोस मेन जोक्व फेयाव (४) चोध्यं एयाव चोनं ।

अथ सारिरावति यौवन दयादतिक्रान्त कुलमज्यादी
क्यनापियणिक्पुत्रण (५) (पौ ६१ ख) सहानुरागबभुव ।

ध्वनलिध्यं ध्व लिरावति नं यौवनया अहंकारन ध्व कुलया मज्जाता तोर
तं । ग्वछिन्व (१) वानिया पुत्रयाके चेत तस्यं सन ।

यत,

स्वातन्त्र्यविभूमण्डिरेच निवसतियात्रोत्सवे सङ्गति (२)
गोष्ठि पुरुषं सन्निधर नियमो वासो विदेशे तथा ।

संसर्गं सह पुत्रस्थलीभोरस कृत वृते निर्जायः (३)
प्रत्यवाचोर्द्धत भिषित प्रवसनं नाशस्य हेतु स्त्रीया ।

अपरन्व ।

पनाञ्जर्ण सं स (४) र्ग प्रत्याच विरहोतनं ।
स्वप्न मनय गृहे वासो नालीशा दुःख नानीमटू ।

किंच ।

स्यानं नास्ति क्षान ना (५) (पौ ६२ क) स्ति पाथयेता नरः वेन नारदा नाराणां सतीत्वं
भुमजायते ।

थाय मदतसा रीमरातसा मेवन म्ह (१) क मदत सा ध्व सोतान परण
मिसा सति जुय मफोव धकं नारदत्वं कडा श्लोक ।

अन्यर्च (२)

धृतकुम्भसमा नाली तप्ताङ्गारस पुमान् ।
तस्मा धृतं च बन्दिन्व चैक द्रस्यापय बुध । (३)

घेर प्वर व तुल्य मिसा हे ग्वारमिव तुल्य मिजन ध्वतेन गथे मेन घेर
कन अथ्यं मिव मि (४) सा व एक्व चोनडाव जुयुव ध्वतेन ज्ञानिम्ह न तय मतेव
धकं ।

अपिद ।

पिता रक्षति कौमारे (५) (पौ ६२ ख) भक्ता रक्षति यौवन ।
पुत्राश्च खयविरे आवेन स्त्री स्वातर्म्म महंवि ।

बारक जुतोरे ववन सिषर (१) पिव यौवनस पुरूषन सिषरपिव । जिथि
जुरडाव कायल सिषरपिव स्त्रीया ग्वरनं थव सु (२) ख मदो ।

एकेदा सौ लीलावति रत्नावलीकिलण कर्वुर ।
यय्यङ्कतेन वणि (३) क पुत्रन विश भारापेः सुखासिना ।

छन्हुया प्रख्यावस ध्व लिलावति व चंस कवं सारा (४) व रत्नमय सय्यास
वाणिपुत्र जाख नाना कथान विरास याड चोड सुखन ।

चमलक्षितो (५) (पौ ६३ क) वस्थितं पतिमदलोक्य सहसोत्थाय केशेषुगृहित्वा निमल
मालिंगे चुम्बनवति ।

ध्व खेन स पुस (१) मि वव खड़ाव मन्थानं वप दड़ाव लीलिवतीन चस
क्व सराव धस पुड़ाव चुपानरं । (२)

जालश्च पलायित । रेवरेवस्य

वदालिङ्गनमवलोक्य समिपवर्तिणी कुट्टनन्य (३)

चिन्तयेत । नोकस्या ध्रुवतित्यादि ।

ततस्तया कुट्टन्या तत्कारणं जाव परिजाय सा (४) लिलावति दण्डित ।

थथे पुसामि घस पुड़ाव चुपा नया खड़ाव समिपस चोड़ कुट्टनिनं चि
(५) (पौ ६३ ख) न्तरपरं ।

नास्माध्रुवति वृद्धाधाय श्लोक ।

ध्वनली कुट्टनीन थथे पुसामि चंस कोसारा व जा (१) र बेयकं छोया सेयाव
ध्व लिलावति कुट्टनीनं दण्डपरं ।

अतोह ब्रवीभी ।

मखक (२) वलोपस्तम्भकेन केनापि कालननात्र भविष्यतव्य ।

क्षण विचिन्त्य कारनं चात्र बाहल्या द्वे (३) ण भैव भविष्यति ।

विनाकर्णन धार ध्वतोथ्यं जेन धाया छुया ध्वलि रोचव्वाय फयु (४)
व छो खीनुं कारन दयु धकं धायाव खचि सुम्हक चोड़ाव चिन्तरपाव कारन मेवता
मदु (५) (पौ ६४ क) ध्व छुया अविक द्रव्य दव धकं धार ।

यर्त,

धनवन्लोके त्वलावानलोके सर्व्व सर्व्वदा ।

प्रभुत्वं (१) धन मुलं हि राज्ञामप्युपजायते ।

तत खनितमादाय तेन परिव्राजकेन विबलं

खनित्वा (२) मम चिलसचित निधान गृहित ।

थथे चिन्तरपाव खनति कायाव ध्व भिक्षुण (३) प्वारस म्हुयाव जेन ताकाल
स चै याड तया जे धन कारं ।

तत प्रत्यमृत्यहंनि (४) जशक्तिहीन सत्वत्सा हालहित ।
आहाल मप्युत्पादयितुंमशक्तं ।

ध्वरनंनित्यं जे बल हा (५) (पौ ६४ ख) न जुरं तेज उतसाहां मदयाव
अन्न नय यातं । रोच व्वायं मफया ।

सन्नासं मन्द प्रसपन चु (१) डा कर्ण नाबलोकित ।

भतिभति ग्याडाव चुडाकर्णन कायाव सोरं । (२)

ततएतनोक्त -

ध्व धन कायाव भिक्षुण धार ।

अथण चरदानसव्वोर्ण थादमवति प (३) णिडत ।
पश्यमं मुखकं पापं स्वजाति समतागतं ।

समस्त बलवन्त जुयुवं धन (४) न ख्वड पण्डित जुरं धनन् ध्व पापस्त
छुया धन रातोव जेन आव ध्व छुव सम जुरो छुं छु गति जु (५) (पौ ६५ क)
रो थव जाति सं बने धकं ।

किन्च ,

अथणतु विहिनस्य पुरुषस्याल्पमधेनः ।
क्रियाः सर्व्व (१) चिनस्यति गाष्मे कुशरिरोर्यथ ।

धन मदो मनुष्यया तेज निस्फर थोन याडा (२) काय्यं समस्तं निस्फर
ग्रीष्म कारस वागक निस्फलथ्यं ।

अपरन्च ,

यस्यार्थास्य (३) मित्राणीयस्यार्थास्तस्य बान्धवाः ।
यस्याथा समिमोलाक यस्यार्थाः सब पण्डित । (४)

गथ्य धारसा सुया धन दत ओया मित्र दयुव सुया धन दत वया बान्धव
दयु जुया धन दत ओम्ह (५) (पौ ६५ ख) लोकन मानय यायु सुया धन दत ओम्ह
पण्डित जुयुव ।

अनयच्च ।

कुपुत्रस्य गृहं सुनय सत्मित्र (१) सहितस्य च ।

मुखस्य च विसः शून्य सर्व्वसुन्य दरीद्रा ।

गोतोध्यं धारसा कुपु (२) त्रया गृहे शून्य साधु समित्रं दतन्वं मुखम्हया
विशंतपं शून्य दरिद्रया जुबवया सम (३) स्तं शून्य ।

अपिच ,

तानिन्द्रियाण्या विकराणि तदेव नाम

सा वृद्धिरप्रतिहत (४) वचनतदेव

अध्वयोष्मना विरहितः पुरुषस एव

शून्य न भवती विचित्र मेतत् ।

एवन्त (५) (पौ ६६ क) त्वम । कर्ण्यमयालोचितं

ममात्रावस्थानम युक्तकमिदानि यच्चा न्यास्यैतदुचित कथनं तदपय (१) न चितं ।

हिरण्यकनं मन्थरकन ध्व दाकव डेडाव जेन चितरपा ध्व थायस जे चोन्य
म (२) ते रो धकं । ध्व ख मेले ल्हाय ज्वग्य मजुव धकं ।

यत ,

अर्थनाश मनस्तापं गृह दुश्चरितोनि (३) च ।

गन्धन चापमानन्व यतिमान प्रकाशयेत ।

धन मोक ख चित्रया सन्तापष थ (४) व छे या कुचरित्र ख मेवन गन्जन
याडा अपमान ध्वनिता ज्ञानिम्हन प्रकास याय मतेव । (५)

(पौ ६६ ख) तथाचोक्त —

अत्यन्त विमुख दैव्य व्यर्थ यन्तेन पौरुष्य ।

मनन्वनो दरिद्रस्य वना दन्यः कृत सुखं । (१)

अत्यन्त देव विमुख जरडाव पुरुषन यत्न याड्ड निस्फल जुर ग्यानिवन्त
दरिद्र जरडा (२) व वनान्तरस परन ध्वया सुख गन मदो ।

अन्यच्च ।

मनस्वी मियते काम कोष (३) न्यनतु गच्छति ।

अति निर्व्वाण मायाति नाम लोतिशीतरतां ।

ग्यान्वन्तम्ह (४) कार्यया दोन सियं छार कृपनम्ह मद्धार गनवन्य वोदस्य
हसन्वं अगिन ख्वाड्डके मजिव ध्वय (५) (पौ ६७ क) ग्यानिवन्तम्ह न क्व
मराक ।

किन्च ,

कुसुमस्त वकस्य व द्वेतु वेतामनसिन ।

सर्व्वलोकस्य वोम (१) दिग्बिष्ट ज्यन्त वने थवा ।

स्वानया परिध्वय ज्ञानिवन्तम्हया नेतास छता आसा स (२) मस्तया
सिरस तयु असा वनस हाव स्वान ध्वयडधु ।

र्यंच्यात्रेय बांछा जीवन तदतीव (३) गहितं ।

मेवयाकेर्याचिरपं क्वाय अति मुमिग्व ।

यर्त ,

वरं विभवहीनेन (४) प्राणे संतर्षितो नल ।

नोपकार परित्रष्टं कृपन प्राथितो नरः ।

धन मोरनाव मी (५) (पौ ६७ ख) स दुव्वांङ् प्राण मोचके मिग्वव थमव
सुनानं कृपायाक मदु । उपकार याकं मदयकं दुखी याड्ड (१) मेवयाके प्रार्थना
याड्ड चोन मारनाव ।

अपरन्च ।

द्रारिद्रद्विय मेती द्वीपरिगत (२) प्रभुसेते तेजसा निस्तेजाः परिभूयते परिवान्नेर्व्वं
धमायातिच ।

निर्व्वर्णं सुचमेति (३) शोभ्यनिहितो बुद्धया मसयुम्हते

निर्व्वुद्धि क्षयमभ्यहो निधनता सर्व्वापदामास्य (४) स्य ।

किं ,

वरं कास्यं मौनं च न च वचनं मुक्तं यदनृतं
बलक्लेष्यं पुसा न ज परकरं त्रामि (५) (पौ ६८ क) गमनं
वरं प्राणास्त्यक्तानं च पिषुणवादेशा मिरतिपरं भिरति
वरं भिक्षाशित्त्वं न च परधना स्वादनं सुखं । (१)

मेवता छुचे मुहुवर्त याड चोने भिड फसख ल्हास्यं वचनपिते नपुस जुयं
भिग्व मेवया स्त्री से (२) वरपेम भिड प्राण मोचकेभिग्व मेवस्याय मेवया रान
प्यंत थने मभिग्व भिक्षा फोन भिग्व प (३) र धन कास्यं मन्यमभिड ।

अपिच

स्यथ्यमानाविल ज्यास्नेव तमो जलेव लावण्य (४)
हरिहरकथे च दुरितं गुणशतं मप्याथितो इति ।
वृमृप्य तस्मिहं परपाडेनात्मानं जोजयामि (५)
(पौ ६८ ख) कल्तम्मोदति द्वितीय मृत्युद्वारं ।

यर्त ;

पन्नवर्गाहि पाण्डित्यं क्रयकिडन्व मैथुनां भोजनं च पराधि (१) न किशः पुसा
विडम्बना ।

मेवयाके फयाव मेवनककोन पण्डित छुन सं थन ड्याडनतु (२) मैथुन
दव मेवन नकानतु नय दव ध्व स्वता न मनुष्याया विडवन ।

अन्यन्व ।

रोगाचिर (३) प्रयासि परान्नं भोजिपरवसथ भापि ।
जर्जीवति तन्मरनं शोस्य विश्राम ।

सदाकारं (४) रोयनं कव मेव याकेन स्यं चोड मेवया वसास चोने भार
ध्वम्ह म्वातोरे सिकवं सितडाव विश्राम धाय । (५)

(पौ ६९ क) इत्यालोचालो भातपरपिघ्नं गृहीटं यत्नेनक खः ।

तथाचोक्तं

लोभेन वृद्धिश्चरति लोभोन्जरयते भूर्ता (१) मोह माप्नोति पसत्रहर मानवा । ततो
ह विनाकर्णं न जर्जरं वंशाः शब्दं न दण्डेनता (२) वितः । अथाहय चिन्तयेत ।
लुज्जात्येन्ता सन्तुष्टा नियमं मान्यद्रोहि ।

तथाचोक्त ।

सर्वा सम्प (३) त्रयत्रस्य तुष्ट्यस्य च मानसं ।

उपान गुटपादस्य ननु चर्मा वृते व भु ।

अन्यर्च । (४)

संतोषमृत तृप्तानांयत्सुखं सन्तिचेतसां ।

कुलस्त व्वनलु व्वानां । मित्रस्यतशच धावतां ।

किन्च ।

तेन (५) (पौ ६९ ख) धितं श्रुतं तेन तेन सर्व्व मनुस्थिनं ।

येनास्त्वार्व्व मनुष्ठितं ।

येनासा पृष्ठतः कृत्वा नैलास्य भवलन्वितं । (९)

अपिच ।

असेवितेश्चरद्वारा मदृष्ट विरह व्दर्थ ।

अनुक्तावचनं । धनयकस्यापि जीवितं ।

यर्त । (२)

तयोजन शतं दुरं वाध्यमानस्य तृष्णाया सन्तुष्ट

सेकर प्राप्त व्याध्वर्थ भवति नादर (१३)

तत । सर्व्वथा वस्थाचित कार्य्य परिच्छेदः श्रीया ।

उक्तच ।

कोध भीभूत दया किं सौख्यं (४) मरोगातिजन्तो ।

कःस्नेह सदभाव किं पाण्डीत्यं परिच्छेदः ।

तथाहि ।

त्यजेवेकं कलस्यर्थि त्रामस्यार्थे (५) (पौ ७० क) कुलंत्यजेत ।

ग्राम जन पदस्यार्थे पृथिवी स्यजेन ।

अपरन्च ।

पानिय वा निराभ्यास स्वाद्व (९) न्नन्वा भयोत्तर ।

विचार्य्य खरू पस्यामि दनयत्सुखयंत्र तिर्व्वति ।

इत्यारोच्याहं निर्जन (२) वन माहगत ।

हिरण्यकन धार थथे चिन्तरपाव जे निर्जन वनान्तर वया धकं । (३)

अतो समा पुज्यो दयानन मित्रनान गृहित ।

ध्व लघुपतनक पुण्यात्मा द (४) या वन्त मित्रन ध्वसेन वोडाव थन
हर धकं ।

अधुना व पुण्यपरपर भद्रपद्राश्रपः स्व (५) (पौ ७० ख) र्ग एवायं मया प्रान्तं ।

आव जेन याडा पुण्यया प्रभावन पुर्वजन्मया जे पुण्य योकन छे स (१)
आश्रम स्वर्ग व तुरे जेन राड धकं ।

यत,
संसार वृषक्षस्य हि एवं रस वत्फरं । (२)
काव्यमृतरस स्वाद प्रीतिश्च सुजनै सह ।

गोतोध्यं धारसा संसारय हाडा (३) अथिर वृष सिमास रसवन्त भिड फल
नेता दत । काव्या शास्त्र हाडा अमृत वया स्वा(४) द दव भिड साधुजनव प्रीति
याड चोने ध्व नतासार दत ।

मन्थर उवाच ।
युष्माभिरिति (५) [(पौ ७१ क) सन्वय कृतस्तत्कृतो यदोख ।

मन्थरन धार — छेन अति सन्वय याड या दोषनन अमो द्रव्य मोर धकं ।

यत,
द्रव्याजितानामर्याना त्याग सब हिरक्षणं ।
तडागोदन सम्झाना परिब्राह्मि बात्मसा ।

अन्यच्च
निजसोढ्यं निरू घाबोयो कर्नाजन मदति ।
पदार्थम्भार बाही व कलेश स्यै बस मान्धन ।

थम मुक्तरपं सुख मसीत्यं धन जुक्व अर्जिर् अम्हण मेवयात निमित्त न
कुबूर बव भारपे ध्वम्ह कलेश दुःखया ध्वर धकं ।

अपरन्व ।
दानो पमोगे सुने व धनेन धनि नो षयदि ।
भवाम किन्तते नै व धनेन धनिनो बयं ।

दान मयाकम्ह थमन मुक्त रपीओया चलन छाथाय ध्वम्हया धनयानि
प्रजोजन थथे डनक जुरसां निधन धनि धाय । धनिया प्रयोजन जुर दानभोग
याय ।

असंभोगेन सामान्य कूपनस्य धनं परैः ।
अस्येवमिति सम्बन्धो हनो कुखेन गम्यते ।
तयुक्तं ,
दान प्रीयवासहितं ज्ञान मगर्व्व क्षमानितो सौर्यम् ।
त्यागं सहितं च वित्तं दुल्लभमेतच्च दुर्मव ।

प्रीति (५)] (पौ ७२ क) वचनन संयुत्तन दान याके अहंकार मदयकं
ज्ञानि क्षमावन्त याड सुर, त्यागी याड धन ध्वर ध्व प्यत (१) न संयुक्त पुरुष
दुर्लभ ।

उक्तश्चेत,

कर्तव्य संचयो नित्यं कर्तव्यो नास्ति शन्वय ।
प (२) श्य सन्वय शोल्ल धनुधात्मा नियातिता ।

गथ्य धारसा सदाकारं संचय याय मार (३) अति संचय जुक्व मतेव अति
संच यातोरेन रिप्वषन सुयाव धम प्राण मोक दयख । (४)

सो प्रवीत ।

हिरण्यकन धार ।

कथमेतत ।

अमोख गथ्य धकं ।

मन्थर नाह (५) ।

(पौ ७२ ख) मन्थर कन ।

७. व्याधा, मृग, फा व गिद्धया बाखं

अस्ति कल्यान कटक वास्तव्यो भैरव नाम व्यायः ।

ग्वच्छिन्व बेरस कल्या (१) न कटकस वसरपं चोड भैरव धाया नाम सवर ।

स चैकदा पद्मीरूपसदि (२) धयात व्वोमध्यगत ।

ध्व एकत्र पाचेत लुब्बन विन्ध्यात कि बन वन ।

ततस्ते (३) व्याध्यादित मृगमादाया गच्छता धोरोकृति? शुकरोदृष्ट ।

ध्व सवरण (४) मृग छम्ह राडाव ज्वडाव वेर तवधिक फा छम्ह खन ।

ततसतेन मृग भूमोनिष्ठाय शुक (५) [(पौ ७३ क) रोर नास्तः ।

थय्य फा खडाय ध्व सवरन चरावं सतयाव फाव रान इह्यात ।

शुकरानांप्यागत्यन घोर गर्जन कुब्जनै नस व्याघो मुपित्क देशे हत ।

फा थय्य बाणन कयाव तव शब्दन भयंकरनं हाराव ध्व सवर चात ।

तत्रस्त्विन्य छम वत्पत ।

थय्य फान चाडाव सवर सिमा दव थ्यं जुत ।

यत

जल भग्नि विषं शस्त्रं क्षुदव्याभि पतनगिरे ।

निमित्तं चिंदासा क्षदेहि प्राणेव्भि मुख्यते ।

गथ्य धारसा लंखन, अग्निस, विषन, शस्त्रनं क्षुधार तज्ज्वतन व्याधिन
पीडर पोम्ह कोतिडाव देश प्राण तोतरतयुव ।

अन्नातरे दिर्घ रावोनाम जम्बुक परिभसन्न
धराधिनान्मृत व्याघ शुकरावलोकनया मास ।

ध्वनलिथ्यं दीर्घराव नाम जंबुकन भ्रमरपं आहार मार ज्वरे मृग व्याधा
फा ध्वति सिड चोड खन ।

आरोम्य चिन्तमा मास महद्मोज्यं मपूपस्त्रितं ।

ध्व खडाव जंबुकन चिन्तरपरं महाभाग्य जे संप्राप्त जुर धकं ।
अथवा,

अचितिता सन दुःखानिय थे बायान्ति देहिना ।
(पौ ७४ क) सुखाण्यपि तथा मानय दैन्य पत्रागिरिच्यते ।

दुःख सुख थम ययाथे मदु मचिन्तरपा गुरि (१) दोख थम थे थम देह
सजायरप सुखं मचिन्तरया थ्यं जापरपीव दैवन ह्याध्वय (२) धकं ।

भवत्वेषा मान्से मानस मेकं जावज्जीवन मे भविष्यति ।

ध्वते रानर (३) हि यनकं अन्न गातो धकं ।

ततः प्रथम बुभुक्षापाको दण्डा टविलग्ना स्नायुव (४) न्ध
खादया भिडत्युत्स्वा तथाकचोति ।

आव डहपा प्यत्याकं ध्व रिपुषस हिड नया (५) (पौ ७४ ख) शसनि नय
धकं धायाव शच इहेर ।

ततश्चिन्नेस्नायुवध्व द्रुततर मुत्पर्तिन धनुज्या हृदिनि मिन्न (१) : परतबंगतः ।

ध्वनलि पुखस हिड तथा शच डह्या व लिङ्गन व्यडा वयाव नुगोड (२)
स फोत भाराव जंबुक सिक्व ।

अत्रा क ब्रबानी । कर्णव्य संचयत्यादि ।

मन्थरन (३) हिरण्यक हात ध्वतेन अति संचय मतेव धकं जेन धाया ।

किन्व ,

यद्वादासि (४) यदश्नाति तदेव घनि नो धनं ।

अन्य मृतस्य क्रीडन्ति दारेरपीं घनैरपि ।

गध्य धारसा (५) (पौ ७५ क) दान पुण्य याक्व थमनक्व धनिया धन धाय
ध्वन परश्चष थम सितडव धनम्हचमों मेव म्हतयुव । (१)

इदानियातु किम तितोया लमेन ।

यतः ,

नाप्राप्त मनिबांछन्ति नष्ट नछन्तिशोचितं । (२)

आपत्स्वपि न मुखन्ति नराःपण्डित बुद्धय ।

मदोगुरि बांछामयात भोक गुरिस सोच (३) नाम याक आपदा सुख खदर
पं दोखियाड मसड ध्वम्ह मनुथ्य पण्डित धाय । (४)

तद्वयस्यत्मोहन तत्त्वयामवितव्यां ।

ध्वतेन भो मित्र छे न उत्साहा याड न चेत याचकिने । (५)

(पौ ७५ ख) यर्त ।

शास्त्रण्यघिता भवन्ति मुर्खा

यन्तु क्रियावान पुरूषं स विद्वान् ।

सुचिन्त्य गव्योष धमातु रानां

न (१) नाम मात्रेण करोति रागं ।

अन्य ,

न स्वल्पमस्य धावसायमोराः

करोति विज्ञान विद्धिगुणहि

अन्धस्य कि (२) हस्त तलास्थितोपि

प्रकाश यत्यर्थमिह पदिप ।

तदत्रखा विशेषनः प्रीतिः करणीया (३)
 एक दपिनमन्तव्दं । स्नान भ्रष्टा न शोभन्ते
 दन्दके शान खानुरा ।
 इति विज्ञाय यतिमान स्वस्थानं (४) नपरित्यज्यत ।

ध्व धान भ्रष्ट जुरुषन्व अशोभा जुरं वा, रूशि मनुष्य ध्वते सेस्यं
 मतिमान्पण्डितन (५) (पौ ७६ क) थव स्व स्थान तोरते मतेव । ध्व कापुरुषनया
 वचन ।

देशानुसृज्य ग (१) छति सिहास्तपुरुषे राजां ।
 तत्रैव विधन यान्ति काकः का पुरुषानामृगा ।

देश कार्य्य (२) या दोन वनिव सिंह सत्पुरुष किसि मेवन याके सोस्यं
 उथायसं मोयुव कोख, का पुरुष मृग ।

तथाचोक्तं ।

को विरस्य मनाष्टिनो सुविषय को वा विदेशःस्मृतो ।
 यं देशं ग्रयते तमेव कुरते बाहु (४) प्रतापार्जित ।
 यद्यष्टानखराङ्ग लप्रहरन सिंहोबलं गाहते
 तस्मिन्ने व हततद्विपन्द्र रूधिरस्तेष्णा (५)
 (पौ ७६ ख) छिन्त्यात्मन ।

निपानभिब मण्डकाःसरः पूर्ण विभिवाण्डजा ।

साघाग नरमायान्ति विबसाः सर्व्वसपदः । (१)

किन्च ,

सुखमापतितं लब्वा दुःखमा पतिनं तथा चक्रयत्परिवर्तते

दुःखानिच सुखानिच । (२)

सुखया लिव दुःख दुःखया लिव सुख चक्र हेरथ्यं मनुयया दुःख सुख
 हेरिव ।

अप (३) रन्च ।

उत्साह समपन्न विधसुत्र क्रिया विधिज्ञ व्यसने धसक्तं ।

शुर कृतज्ञं वृटसोहृदन्व लक्ष्मी स्व (४) यर्यात्पनिबास हेतो ।

उत्साहन संयुक्त आदिघ सुत्र विधानथे ।

क्रियास चररपोम्ह व्य (५) [(पौ ७७) सनस दुमविव्व शुरया दोरसेव दृट
सौ हदय ध्वतेन सम्पन्नम्ह याक लक्ष्मीत्वं थम ध्वय थम चासयात वयुव ।

विशेषश्च

विनाप्यर्थेवीर स्पृशन्ति बहुमानान्ततति पदं
परिष्वकोपि अथे परियव पदयान्ति कुपन ।
स्वभाव दु दु भुतांगुण समदया बन्ति विषुरा
धुवि विसै हिकिन्वा कनक माले पिलम्मते ।

किन्च -

धनबानिति हिम दस्ते किंगत विमवा विषाद भुपयोमि
करनिहिग्यंघक समायाकोत्पातो मनुष्यानां ।

पश्च,

अम्भ छायाखरू प्रितिन वशस्या नियोषित ।
किन्चत्कारो पभोग्या नियोवना विधनानि च ।

लखंस चोड कैपा दुर्ज्जण प्रीतिनक वव शश्य छौ आदिन ल्यास्य सत्री
षचिया उपभोग ध्वते यतारे मदो यौवन धन ध्वतोध्यं ।

अन्यच्च ।

वृत्यर्गे जाति चेष्टन सा हि धाजुण निर्मिता
गर्भा विमति तेजनेमातु प्रसवतःस्तनो ।

प्यतया निमित्तन अतिचेत मणरके मतेव ध्व विद्यात्रास्यं निर्माण याड
हयुव ग्वथोध्यं धारसा मनुष्य गण जात जुयनुनं मामया दुदू तानके याड दुदू
तोनकध्यं । सखे भो मित्र ।

यन शुक्लि] (पौ ७८ क) कृता हंसा शकारच हरितीकृताः ।
मयुरारिचित्रिता येन सते वृत्तिं वियास्यति ।

ग्वम्ह परमेश्वरनं हस (१) तोयु वर्णयात भतु वाड वर्णयात म्होसखा
विचित्र नाना वर्णयात ध्वम्ह परमेश्वरन छेन अन्न (२) वियुव धकं ।

अपरन्व - सतां रहस्यं शृणूभिन् ।

भो मित्र हिरण्यक गुप्त ख कने (३) डेहनो ।

जनयन्तेजन दुःख तापयन्ति विपतिषु
मोहयन्ति च सयन्त्रोक धमर्धाः सुख (४) बहा ।

दुःख वेरस अति दुःख चिन्तरपं विपतिस अति संताप याड सम्पतिस मोह
याड सनड (५) (पौ ७८ ख) व सुख धाया प्राणिया गोरन मदो ।

धर्मार्थं यस्य वितहा वरक्षस्य निरीहतं ।
प्रक्षालना द्विङ्गस्य (१) दुरादस्यशनं वरं ।
यथा म्हाभिखा काशयषु पक्षिभिखा पदै भूवि
भक्षित शरिले मत्स्य (२) स्तथा सव्वंत्र विज्जवान् ।
राजतः शालीलोवग्नेश्चौरतः प्रा (३) ण भूतासवाः ।
जन्मनि कलेश गदभल्य किं न दुःखमत परं ।
इच्छासंपद्यतो नास्ति यच्चैच्छान् (४) विवर्त्तन ।

संसारस थपायधड कलेश दुःख छोन्व मदु, थम इच्छा याडागुरि मसिधो
आसा रिकाय म (५) (पौ ७९ क) जिव ।

धन तावद सरभं लकस्तेन पारते ।
ख्वना सोयदा मृत्यस्तस्या देतन्न चिन्तयेत ।

धन मदो (१) तोरे दयके कथिन दतडाव रक्षरपे कथीन दस्य चोड मोर
डान मृत्यू पाप ध्वतेन धन चिन्तरपे (२) मतेव ।

तृष्णा चेत्परितयत्काचके दरिद्रका इशबरतः स्यात्प्र प्रसरो दातृदास्यन्व शि (३)
रस्थित । यधेव हि बांछात ततो बांछानि व (४) तते ।

किम्बशुना । मम पक्षपातान्मयैव सहकारोनीयताः । आषरानान्ता प्रणयाः कोप (५)
(पौ ७९ ख) स्तत्क्षण मङ्गुला परितयगाश्च निसगगी न भवन्त्य महात्मन ।

लघुपतनकन धार । (१)

धन्योसिमनगर सर्वाथा सपूह नियगाणे सि ।

धन्य मन्थर निल्लोभि गुणन सम्पन्न धकं ।

यत (२):

सन्तएव शतां नित्यमापदुर्बरढाक्षमः ।
गजनां पङ्कल गगामना गना एवं धुरंधर ।
श्लोकथ्य (३) स एको भुविमान व्येनां
स उर्तम सत्पुरुष ब्रतस्या ।
यस्याधिना वा सरमागतो वा
नाशावि (४) भङ्गा विमुखा प्रयन्ति ।
तदेवन्ते सर्वस्वे छोहारं कुर्याहारणा सुखं वहन्ति ।

ध्व प्रकारन हिर (५) (पौ ८० क) ण्यक बोधरपाव ध्व पनि स्वम्हं स्वच्छाहार
विहारन सुखन चोन ॥

अथ चित्राङ्गोणाम मृगः कैना (१) पित्रासितो तत्रागस्य मिरिता ।

ध्वनलि ध्व चित्राङ्ग नाम मृग सुद्धिलं छ्याङ्गव ध्व (२) पनि चोङ्ग थायस
नाम राववर ।

ततः पश्चादायन्तं भयहेतु मालक्य मन्थरो जरं (३) प्रविष्ट ।

ध्व थये ग्याङ्गव भयनं वव खङ्गव मन्थर लंखस दुवेर ।

मुखको (४) विवरं प्रविष्ट ।

हिरण्यक प्वारस दुहार ।

उर्त यकाको वृक्षागंगत ।

कोख वो (५) (पौ ८० ख) याव सिमा चोसं जुत ।

ततो लघुपतनक भय हेतु न कोप्यालोकितः ।

पश्चात् इनाक्षगत्य पुनः (१) सर्वे मिलित्वो प्रविष्टा ।

ध्वनलि लघुपतनकन भयया हेतु सुनुं वव मदे स्वयाव (२) लिध्वय ध्वया
वचनन समस्त वयाव हन्वं गवरमून ।

मन्थरेणोक्तं ।

मित्र स्वागन्ते स्वच्छ (३) या उदाकोघाहारो भूयतां ।

मन्थरन मृग हात । भो मित्र थन इच्छान थन भायारा (४) धकं आहार
दव ध्यं याडु दिसन धकं ।

अत्रावस्थान नवनमिदं समार्थि क्रियतां । (५)

(पौ ८१ क) चित्राङ्गो व्रते ।

चित्राङ्ग मृगनं धार ।

लव्वकात्रासितोहं भवतां शरणभागतो मवदिम सखे निच्छा (१) मि

सवरया भयनं ज्ञाडव जे छे के शरन वया छेस्कर सब मित्र याय यया
धकं । (२)

हिरण्यको व्रते ।

मित्रत्वंता बन्दस्माभि सहयत्न निष्पन्नमेव भवत ।

यर्त ।

औरस कृत (३) सम्बन्ध तथा बसक्रमागतं

रक्षित भ्यशच मित्रश्चे यश्यचतुर्विधं ।

तदत्र स्वगृह (४) मित्र निव्विशेषन स्थीरतां ।

ध्वतेन छ थव गृह विशेष ममारकं दिसने धकं ।

तद्यत्वा (५) (पौ ८१ ख) मृगसा नन्दः स्वच्छाहारः पानियं पातुं जरासन तरू छायाया
उपविष्ट ।

थये हिरण्यकन (१) धाया डेडव मृग आनन्द जुयाव स्वेच्छाहार यडु लंख
आदिनं तोडव जरया समिपस (२) सिमा न्वस चोन ।

अथ मन्तरोक्ते ।

थन मन्थरण धार ।

सखे मृग केन त्रासि (३) ता सि किं जिर्जणे बणे व्याधा सन्वरति ।

भो मित्र मृग सुनानं छे ख्यात ध्व निर्ज्जन वन (४) स गथ्य सवर वरं ।

मृगोनोक्तं ।

मृगण धार ।

अस्ति करिङ्ग विषय रूपमाङ्ग दो नाम (५) (पौ ८२ क) राजास विद्विजय क्रमेनागते चन्द्र भागावति तीरस मावासित्रो वर्तत ।

ग्वछिन्व हरिङ्ग देशस (१) रूक्माङ्गत नाम राजा ध्वस नाना राजा ध्वस विद्विजय क्रमेन चन्द्र भागाया तिरस थेन थे वास याड चोड । (२)

प्रातस्तेनागते मप्पूरसरस्तिरे भवितव्यं
इति व्याधाना मुखात्किन्व दन्तिशयते । (३)

कनस तेवरं कप्पुर सर पुष्करिणी तिरस थनिव धकं सुछिन्व सवरन धाय तास्यं व (४) या धकं ।

वदे तत्प्रातरेवस्थानं मय हेतु मालोक्य ययी कार्यमा सेच्यतं ।

थथे ल्हाक जु (५) (पौ ८२ ख) म्हा तानेकनं सते वरं ध्व थायस भयया हेतु स्यस्यं उपाय याय छ्याता याहुने धकं मृगन धार । (१)

कुर्मस भय माह । जरासयान्तरंगच्छामि ।

कापरे अतिं ज्ञाडव धार लंखया दथु वने ध (२) कं ।

काकमृगाप्युक्तं । वन्तावेवमस्तु ।

कोख र मृग वस्यं धार अमध्वय जिवल धकं । (३)

शिरण्यको विभृष्मा ब्रवीत ।

हिरण्यकन विमूर्ख याडाव ल्हात ।

पुनर्जलाश (४) ग प्राप्त मन्तरस्य कुशरं ।

जराशयस वडाव मन्थरया भय ममारोरा कुशल जुयुवरा धकं ।

(५) (पौ ८३ क) स्थरे गच्छतं की विद्या ।

यर्त ।

अम्भासिजल जन्तुना दुर्गं दुर्गं निवासिनां ।

स्वभूमिश्च पदाकीनाराज्ञां मौन (९) वरंवरं ।

सखे रघुपतनके अैनन प्रदेशन भो मित्र लघुपतन ।

अमो उपदपशेनं छे (२) थथे जुय पाव धकं हिरण्यकन धारं ।

स्वयं वीक्षु यथा वृद्धाः पिडितस्तन कुत्भत्वं ।

वाणिपु (३) त्रा भवे दुखित्वं तथेव भविष्यसि ।

गथ्य धारसा थम परिवन्ध याड कायूर्यस दुदुसरा (४) हातन सास्यं धस
पुडा खडाव लीध्वय वाणिया पुत्र दुःखि जुव थ्यं छे थथे जुयुव ।

तेद्रचु । कथमेतत - (५)

(पौ ८३ ख) रघुपतनकनं मन्थरणं चित्राङ्गनं स्वम्हस्यनं धार अमो ख गथ्य
धकं ।

हिरण्यकनको कथयति ।

८. राजकुमार, छम्ह सुन्दरी युवती व वया पुसामिया बाखं

अस्ति (१) कण्यकुञ्ज विषय राजा व स्यना नाम तेनर बील पुना मुहान गरेतुंयबलोनाम
राजपु (२) व भोश्यपतिः कृत ।

हिरण्यकन धार ग्वछिन्व कण्यकुञ्ज भूमिस वीरण्यन नाम राजा ध्व
रा (३) स्यं वरिपुर नाम महानगरस तृङ्गवर नाम राज पुत्रत्वं राजायात ।

सर महाबल (४) स्त रूनः स्व नगरंत्राम्पन्न तिपोट
यौवना रावण्यवती नाम बाणिक्यत्रीमबेलोक्यामास ।

ध्व तु (५) (पौ ८४ क) ङ्ग वर राजातो महावरवन्त थव नगर भ्रमरपं
ज्वरडास्य अप्रौढ योवन लावण्यवति नाम वानिया म्थ्याच ख (१) न ।

ततः स्वहर्म्माङ्ग तवास्म राकुलित मास्तिस्तस्याकृत दुति प्रेक्षितवान ।

ध्व राज (२) पुत्रस्यं ध्वकन्या खडाव थव गृह्य विज्याडाव कामन पीडर
पाव कुदनिन हाचकर छोर । (३)

राजाव(यवति तदबलेकयतत्क्षणात्म्यार शरद्र हार
जबर्नरीकृतः हृदयात वेक चित्ति भवते । (४)

ध्व रावण्यवतिनं राजाया भाखान कुटुनिन हाडाव तत्क्षनन काम वानन
पीडरपाव हृदयस (५) (पौ ८४ ख) याडाव राज पुत्रयाके चेतवन ।

तदुक्तं ।

नस्थत्री नाम प्रियः कश्चिन् प्रियोवाणिन वैद्यतगो
वसतृष्ममि (१) वारण्य प्राथयन्ति नवानवां ।

ग्वतोध्वय धारसा मिसा मयया सुनुंमदु यया मदु गध्य धारसा (२) सान वनान्तरस द्याच न्होर२ नर ज्याथ्यं ।

अथ दुतिबचं शुत्वा रावण्यंबतित्पुवाच । अहं (३) विव्रता ।

ध्वनलि कुटुनिया वचन डेडव लावण्यवति नं धार जे प्रतिव्रता धकं ।

यत (४) ।

सा भार्या गृहे दक्षा सा भार्याया प्रजापति ।

सा भार्या या प्रतिमणा सा भार्या प्रतिव्रत । (५)

(पौ ८५ क) ग्वम्ह स्त्रीन गृहस निदान कुटुम्बयात ध्वम्ह स्त्री धाय ग्वम्ह सत्रीन पुत्र जायरपयकर ध्वम्ह स्त्री धाय ग्वम्ह स्त्रीन (१) पुसमिव संसर्गयात ध्वम्ह स्त्री धाय ग्वम्ह स्त्री प्रतिव्रता जुर ध्वम्ह स्त्री धाय ।

न सो भार्याति वि (२) क्तव्यं घस्था भक्ति मनुष्यति ।

अग्नि साक्षिक मय्य दो भक्तं हिशरण सत्रीय : ।

अतोयन्तादि (३) शातिय प्राशस्वस्त दे देवि चालितं करोमि ।

दुत्युक्तं ।

कुटुनिन धार ।

सत्यमेतत —

अमध्य (४) सत्या धकं ।

बयोक्तं सत्यमेतत ।

रावण्यवतिनं थथे सत्य धकं ।

तदत्यागत्मतुं मबल (५) (पौ ८५ ख) ल्यावे दितं ।

कुटुनिनं राज पुत्रसके वडाव ध्व वृस्तान्तर कन ।

तुङ्गवरव्रते

प्रतयासमानीय समर्पितव्य (१) त कथमेतत ।

तुङ्गवरस्यं धार धव पुसमिन हाडाव तयकं बवियकं वियके गथ्य धकं ।

तथा (२) चोक्त ।

उपायव हि यद्यन्यन तशक्यं पराक्रमैः ।

शूत्रारेण हतो हस्ति मद्यता पञ्चवत्सना । (३)

गथ्य धारसा उपाय नजिक्व पदार्थ वरन मजिव जंबुकन उपायन मग्न
पंकस तोचकं कि (४) सि मोचका दवख ।

राजपुत्रावदति । कथमेतत् ।

राजुत्रनं धार अमोख गथ्य धकं । (५)

(पौ ८६ क) कुटनिनाक्यति ।

कुटुनिन धार ।

९. धूर्त जंबुक व कर्पूरतिलक किसिया बाखं

अस्ति ब्रम्हारणपुरको नाम हस्ति ।

ग्वच्छिन्व थायस ब्रम्हा (१) रण्य बनस कप्पुर तिरक नाम हस्ति वसर पं चांगव ।

तमालोक्य सर्व्वं शृगाराश्चिन्तयन्ति । (२)

ध्व किसि खडाव समस्त जंबुकन चिन्तरपरं ।

र्यंके क्यनां प्युपायनभियते ।

ध्व किसि छो (३) उपायन स्याय धकं ।

तदस्याक मेत छेहैनमास चन्तुष्टय स्वेछा भोजनं भवति ।

ध्वया (४) धथिग्व सरिडन पीरातो भेजेस्त इछा भोजन गाक धकं ।

तत्र एक वृद्ध शोगालेन प्रतिज्ञानं ।

धध्वय (५) (पौ ८६ ख) जंबुक पनिस्सं धयाव ज्याथ जंबुक छम्हस्यंन प्रतिज्ञा यात ।

मयो बुद्धिप्रभावादस्य भरणं साधितव्वं । (१)

अनन्तर सर्व्वन्ध कः कर्पूरतिरकस्य (२) सनिपगत्वा साष्टाङ्गत प्रणम्योवाच ।

ध्वनलि ध्व वञ्चक वृद्ध जंबुक कपुरतिरक किसिया (३) समिप वडाव
अष्टाङ्ग प्रणामन सेवा धायाव धार ।

देव दृष्टिं प्रसादं कुरु ।

भो राजस (४) स्वस्यं कृपा याहुने धकं ।

हस्तिव्रते कस्त्वं ।

किसिन धार छ सु धकं ।

सब्रुते जंबुकोहं ।

शृगारन धार जें जंबुक धकं ।

सर्व्व बन चरै पशुभिः मिलित्वा प्रस्थावितो हं ।

समस्त बनच (५) (पौ ८७ क) र पशु मेरपं जे छोस्य हया ।

यद्विनाराज्ञावस्थातुं नायति ।

तत्राटविराज्यामिषिक्तं अबान्सर्व्वस्वामिगु (१) णोप्यतो निरूपतः ।

राजा मदयेकं चोने मजिव धकं ध्व वनान्तरस राज्याभिषेक विय छरपोर
(२) सर्व्व स्वामि गुणवन्त धकं निरूपयाड जे छोस्यं हया ।

यत

एः कुरामिगुणा चारैरतिशु (३)द्ध प्रतापवान ।

धार्मिको नीति कुशलः व स्वामि पुज्यते भुवि ।

गथ्य धारसा सुकलवन्त (४) गुणवन्त रतिशुद्ध पतापि धार्मिक नीति सेव
जुर ध्वम्ह स्वामियात जोजरप्य धकं ।

अपरन्व (५) -

(पौ ८७ ख) राजन प्रथम बिन्दततो भायूर्या तो घना ।

राजान्यसतिलोकेस्मिन्धुतो भायूर्या कुतो धर्न ।

इहपा राजा नि (१) रूप याय ध्वनली स्त्री धन दयके राजा असत्या
आधार्मिं जरडाव गन स्त्री गन धन छो म (२) दु ।

अवरन्व -

पर्यय इद भुतानांमाधार पृथिवीपति ।
विकरेपि हि पर्ययश्चे (३) जीवते न भेपतो ।
किन्व ।
नियत विषयवर्ता प्रायसो दृढयोगा -
जगति (४) परबरोस्मिन्दुल्लभः साधु निर्व्वित ।
क्रशमपि विकरा वा व्यथितं वा धनं वा
पतिमपि कुलना (५) (पौ ८८ क) री दण्डनीत्यात्यू षेति ।
तथ्या । लग्नेबला न विचलति तगा कृत्वा सत्वर मगमयता मितयत्कबाय चलि
(१) तः ।

ध्वतेन भिड लग्न वेला मट्यावल मथान विज्याहुने धकं धायाव जंबुक
वन (२) ।

ततो सौराज्य रोभाकृष्ट कपवुर तिलक शृङ्गार बत्तनाम हायक निमग्न । सखे (३) शृङ्गारकिम धुना र विद्ययं पश्यति तो हं ।

थये जंबुकन धाया डेडाव राज्यया लोभ (४) याकेन कर्पूरतिलक हस्ति
जंबुक चोडा थायस धावरपं वडाव महापंकस तोत । थये मग्न पं (५) (पौ ८८
ख) डकस तोडाव किसिन धार भो मित्र जंबुक जे मग्न पंकस तुतो छु उपाय
याय धकं ।

शृगाल (१) न विहस्या मिहितां ।
देव मम पुच्छाकाराबलं वनं कृत्वातिष्ठयेत्य
बचसि त्वया विश्वा (२) स कृत ।
तथाचोक्तं
यति सत्संगनिरते भविष्यति ।
अथा सज्जर्ण गोप्सुषु पनि (३) ष्यसि पतिष्यसि ।

ध्व प्रकारन जंबुकन थंसारे धकं वान आदिन न्हिपोतस (४) डयाव
कुशङ्गया वचन न तोरेन त्वक ध्व किसि । सत्पुरुष व संसर्ग यातना

दयेजुक्व स्थ (५) (पौ ८९ क) मोय मफोव । संगतारतं कुशङ्ग यातसा अवश्यं पररपिवा ।

अतोहं द्रविमि । उपायनहित्यादि । (१)

कुटुनिनं राजपुत्रतवं यिनापरं । थवूतेन जेन उपाय शेष्ठ धाया धकं ।

तत कुटनयू (२) पदेशेना तं तारूदत्तनामानि वाणिकपुत्रं राजपुत्रेन शेबकं चकार ।

थथे कुटुनिया (३) उपदेश डेडाव राज पुत्रस्यं रावन्यवतिया पुसमि चारूदत्त नाम वाणिपुत्र राजसेव (४) क यात ।

ततो सो सर्व्व विश्वास कार्यानियुक्तं ।

समस्त विश्वास कार्य्यस राजपुत्रस्यं द (५) (पौ ८९ ख) डतर ।

एकदातेन राजपुत्रेन स्वातानुलिप्तेन रत्नारङ्गार धारिणोक्तं ।

एकत्र राजपु (१) त्रस्य स्नान याडाव वध्वयरकं सुचिसिरन विज्याडाव रत्नारङ्गार ज्वडाव चारूदत्त (२) वाणिकयात आज्ञाविर ।

मयामास मेकर्यावगगौरी व्रत्रं कर्तव्यं ।

जेन रक्षितो (३) गौरी व्रत चररपे ।

त छ धारेत्या प्रतिरीत्रिमेकोङ्गलोनार्युवनवती माणियस (४) मर्प्यपर्यथोचितेन पुज्जयितव्य ।

ध्व जे व्रत थनि आरम्भ याय थनिस्यं न्हिन छम्ह धारे भि (५) (पौ ९० क) ड । स्त्री छम्ह बोडहे जेन र्यथा शेक्त थे रत्नारङ्गार दान याय धकं ।

तत स चारूदत्त स्तथा विधात (१) रूणी प्रमाणि समव्य ।

थथे राजास्यं आज्ञा वियाव चारूदत्तन ग्वच्छिन तरूनि स्त्री चोड (२) हयाव विर ।

पश्चात्स वणिकपुत्र प्रछन्न किमयक चोति निरूपयति ।

ध्वनलि (३) ध्व वाणिपुत्र राजास्यं गथ्य यायु खस धकं गुप्तन चोडाव सोय ।

स च राजपुत्रस्तुङ्ग (४) बल स्त्री तरूणी मस्पूरान्नै व
वस्त्रालंकालैः संपुज्यं रक्षकंदत्वा तक्षणामे प्रस्थापयति ।

ध्व राज (५) (पौ ९० ख) पुत्र तृङ्गवलस्यं ध्व तरूणि स्त्री थिमथिस्य वस्त्रार
कार वियाव क्षनमात्रन मेवन मखनकं थव छे छोर । (९)

अथ वाणिकपुत्रो दृष्टो पजाता विश्वासो लोभात्पुर्ण चेताः स्व भाय्या
मानिसमर्पितवान् । (२)

ध्व प्रकारन छतां मयास्यं वस्तु तिरहार वियाव छोक खडाव वाणिकपुत्रनं
विश्वास दव भा (२) रपं रोभ योकन थव स्त्री वोड हयाव विर ।

सच राजपुत्र स्तां हृदय प्रोया रावण्यवति प (४) रिज्ञा
योतयापनि भय मालितलोचनः पर्थङ्क निसशाद ।

ध्व राजपुत्रस्यं ध्व चेतस हद (५) (पौ ९१ क) यस प्रियम्ह रावण्यवति
सेयाव क्वातकं घस पुडाव आनन्दनं मिसा मिजनं लृवस देन ।

त (९) मालोक्य वाणिकपुत्रश्चित्र लिखित शबेति कर्तव्य तामूङ् पर
विषयदिमू पागत । (२)

ध्व वृत्तान्त सोयाव वाणिपुत्र ध्व राजपुत्रया वर्त थथिग्व खोडने छुयाय
थव दोखन थव अज्ञा (३) न भारपं परम विषद याडाव वन ।

तथात्वयापि भवितामिति ।

हिरण्यकन लघु (४) पतनक हात । छे थथे पासन्ताप जुयुखन धकं ।

तद्वित वचन मधिर्म महता भयन सुख (५) (पौ ९१ ख) इव मन्थरस्तं जराशयमृत्सृज्य
प्रचलितः । तेपि हिरण्यकालय मनुगच्छति ।
ततः केणापि (१) व्याप्रेन कानन पर्यतता मन्थर प्राप्तः ।

ध्व प्रकारन ग्याडाव मन्थरन जलाशय तो (२) लतं जोले सुछिन्व सवर
न वनान्तरस थो मन्थर रात ।

प्राप्परतं गृहित्वा उन्पत्याप्य (३) धनुषिपक्वा आप्यत्कुर्मा कुलागृहाभिमुखं
प्रयातः ।

मन्थर राडाव कायाव रिपा (४) सचेयाव वनान्तरसं भ्रमरपं कछनं थव
गृह वने याड लंन वर ।

अथते मृगवास सो मुख (५) (पौ ९२ क) काः परं विषाद मुयगता ।

ध्वनलि ध्व मन्थर राड यडाव चरा कोख छु ध्व स्वम्ह अति विखादि
(१) जुर ।

तमनु गच्छेषु हिरण्यको विलयति ।

ध्व मनुष्यनं मन्थर राडाव व (२) डाव हिरण्यकण विरापयात ।

एकस्य दुःखस्यनयावदन्त
गच्छाम्यहं सा (३) लमिवाण्णं वस्य ।
तावर्द्धितीयस मुपस्थितं मे
छिद्रै प्वनधीव हुली भवन्ति । (४)
स्वभावंतु यत्किमत्रं भागेरवहिजायते ।
तदकृतिं मसौहोर्द्धभायत्स्वपिन मुन्वति । (५)
(पौ ९२ ख) न मालति नो वारेषू न सोसर्व्यं न चात्मनि
विरवासस्ता दृशः पुंसा या दृडिमत्रे स्वभावजे ।
मूहू (१) विविचिन्त्य अहोमदुर्ध्व ।

हिरण्यक खचि सुम्हक चोडाव चिन्तरपाव धार (२) गथिग्व जे दुर्देव
धकं ।

स्व कर्म स्तन विचेगिटतानि
 कारान्तरावर्ति शुभा (३) शुभानि ।
 इ शेष दृष्टानि मयैव तानि
 जन्मान्तराणिदशान्तराणि ।
 अथ (४) वा इत्थं मै चैतत ।
 कायः सन्तिहितायायः सम्पद परमापदा
 समापमाः सापगदु (५) (पौ ९३ क) मा सर्व्व भुत्पादिगरू ।

पुनर्व्विमृथकहिह ।
 शोकारात्रि मयत्रानं प्रितिर्व्विस्तम्भ (१) मान्वन्त्रनं
 केन रत्नामिर्द शेष्ट मित्र मित्राक्षर द्वयं ।

किंच
 मित्रं प्रीति तसायनं (२) नयन योरानन्दनं चेतसः
 पात्रं यत्सुख दुःयो सह भवत्मित्रेण तदुल्लभं ।
 र्ये (३) चान्य सुहृदः समृद्धि समय द्रव्याभिराषाकुलास्ते
 सर्व्वत्रसिरन्ति त तवनिक् ख ग्रहान्तु (४) तेषाविषट ।
 इति बहुविलप्य हिरण्यक चित्राङ्ग लघुपनक बाहे ।

ध्व प्रकारण अ (५) (पौ ९३ ख) नेक विराप याडाव हिरण्यकन चित्राङ्ग
 लघुपतन हात ।

यावदे बाय व्याघ्रो वेनात्नननिःस (१) रति तावत्मन्थर मोचयितुं क्रियतांयत्न ।

ध्व सवर ध्व वनान्तर तोरतं छे (२) रिमहांवर डहा मन्थरया मोचना
 याय उपायमुण धकं ।

तावोहतु । तत्सत्व (३) रं यर्थाकार्यमुच्यतां ।

ध्व नेम्हस्यं धार कोख व मृग वस्यं गथ्य याय मार उपाय (४) मन्थान
 ल्हाहुने धकं ।

हिरण्यको ब्रते ।

हिरण्यकन धार ।

यतदभगवता अभिरक्षित सम्पन्नमपिमस्तु । (५)

(पौ ९६ ख) ध्वते भगवाननं प्राणि सकल्यं अभिरक्षित याङन नीति
सारन सम्पन्न जुयेके अर्थन मित्रराभयासार ध्वते धकं । (१)

पुनरुक्तं,

मित्र पाप्नु सज्जन जनपदेलक्ष्मी समालव्यतां भुपाराःपरिपारयन्तु
वसुधाशास्वत्स्वधर्म (२) स्थिता ।

अष्टामान सतुष्टय सकृर्तिनां नीतिर्न बोध्यव च कल्याण कुरुता जनस्य
अववाश्चान्द्रा चुडाशिमनि ।

इति हितोपदेश नितिसार मित्रराभो नाम प्रथम परिच्छेद समाप्त । (४) शुभ
। शुभं । (५)

शुभ सम्बत् (४७)९९ स्मि पौष शुक्ल पूर्ण ।

